

Onsdagen den 6 Mars 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 4 dennes och protokollet för den 28 sistlidne Februari.

Anmälades och bordlades:

Bevillnings-Utskottets memorial N:o 4, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, i fråga om Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående nedsättning af den personliga skyddsafgiften;

Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande N:o 1, i anledning af väckta motioner om ändringar dels i Bevillningsstadgan, dels i 57 § Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse å landet, afseende att prest, som uppbär inkomster från flera kommuner inom samma pastorat, skall påföras bevillning och erlagga kommunalafgifter inom hvarje särskild kommun; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 11, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltning af omyndigs egendom;

N:o 12, i anledning af väckta motioner om antagande af uppgjorda förslag dels till lag om inskrifning i fastighetsbok jemte i sammanhang dermed erforderliga författningar, dels till förordningar om lagfart med fastighetsfång samt om inteckning i fast egendom. m. m.; och

N:o 13, i anledning af väckt förslag, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om lagfart å fastighetsfång.

Företogs val af sju ledamöter i Kammarens Tillfälliga Utskott; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr von Koch	med 52 röster
” von Braun	” 51 ”
Friherre Raab, Carl	” 51 ”
Herr Widén	” 51 ”
” Leijonanecker	” 50 ”
” Santesson	” 50 ”
Grefve Trolle-Wachtmeister	” 49 ” .

Företogs val af tre suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre Hamilton	med 46 röster
” Koskull	” 46 ”
Herr Frisk	” 46 ”

efter anställd lottning för bestämmande af deras ordning såsom suppleanter.

Föredrogos, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 13, angående regleringar af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel; och

N:o 27, i anledning af väckt motion om beviljande af anslag för upprensning af åtskilliga vattendrag i Norrbottens län.

Föredrogos Andra Kammarens den 4 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 105, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 15, i anledning af väckt förslag om förändrade vilkor för försäljning till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe, eller andra icke spirituösa drycker.

Herr vice Talmannen: Derest Kammaren icke skulle finna sig beredd att omedelbart afgöra detta ärende, hemställer jag att det måtte hänvisas till det af Kammaren redan tillsatta Tillfälliga Utskott för föregående behandling.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 28 och 29 sistlidne Februari bordlagda utlåtande N:o 10. i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande strafflag.

1:sta punkten.

Herr von Sydow: Utskottets förslag angående förändring af 1:sta punkten i 11 § 20 kapitlet strafflagen kan vid ett flyktigt betraktande synas vara af föga vigt, då förändringen inskränker sig till ett utbyte af det enda ordet "skall" mot "må," men ser man närmare på saken, finner man den vara af ganska stor betydelse. Förändringen skulle nemligen rubba den princip, hvarpå strafflagen i fråga om tjufnadsbrott är bygd, eller att iteration skall såsom en försvarande omständighet betraktas, då Utskottets förslag innebär att andra resan stöld i regeln skulle straffas lika med första resan och, endast då försvarande omständigheter tillkomme, strängare bedömas. Den motivering, hvarpå förslaget hufvudsakligen grundas, nemligen att det skulle vara orättvist att en för stöld förut straffad person, som kommer åter och stjälar penningar eller gods till ett belopp, understigande 15 R:dr, skulle för andra resan dömas till det högre straff, som i allmänhet därför är stadgadt, innefattar, enligt min tanke, icke giltig grund för förändringen, ty mig förefaller det uppenbart att vid iteration af tjufnadsbrott det icke är värdet af det tillgripna utan viljans brottslighet, som företrädesvis bör tagas i betraktande vid straffets bestämmande. Således har jag icke för min del kunnat biträda den föreslagna förändringen i denna punkt, och jag har i den reservation, jag afgifvit och till hvilken jag tager mig friheten hänvisa, dessutom påpekat, att denna förändring skulle bryta harmonien mellan de serskilda stadgandena i 20 kapitlet strafflagen. Enligt 3 och 4 §§ i sagde kapitel och lag äro nemligen vissa omständigheter vid begående af stöld att betrakta såsom försvarande, såsom om man stjälar ute å mark eller om tjenare stjälar från sin husbonde, och i dessa fall skall straffet om brottet än är förenadt med aldrig så förmildrande omständigheter, dock höjas öfver minimum för första resan enkel stöld. Då nu andra resan, efter min uppfattning, måste anses vara ett fullt lika svårt brott som de nämnda kvalificerade stölderna, synes det mig vara inkonsekvent att medgifva ett lägre straff för den förra än för de sednare förbrytelseerna.

I afseende å andra punkten i förslaget, hvilken handlar om ansvar för tredje resan stöld, kan jag icke heller dela Utskottets mening. Utskottet har föreslagit, att tiden för straffarbetet skulle "ökas med högst 4 år utöfver hvad för den gerning första gången följa bör," och sålunda borttagit det i nu gällande lag föreskrifna minimum för andra iterationen, nemligen 2 års straffarbete. Äfven detta synes mig störa sammanhanget mellan de serskilda lagbudena i 20 kapitlet. Jag kan nemligen icke finna det rättvist, att under det en person, som har begått inbrottsstöld, skall, utan afseende å värdet af det tillgripna, ovilkorligen straffas med 6 månaders straff-

arbete, skulle deremot efter Utskottets förslag den, som 2 gånger begått stöld oeh kommer åter tredje gången, kunna dömas till ett så lågt straff som 2 månaders och 1 dags straffarbete.

Om man sammanställer de särskilda straffbestämmelserna för enkel stöld, sådana de skulle blifva efter Utskottets förslag, så finner man att minimum för första resan utgör 2 månader, för andra likaledes 2 månader, för tredje resan 2 månader och 1 dag, men för fjärde resan 2 år. Jag kan icke inse hvarföre, då första, andra och tredje resan ansetts kunna umgällas med ungefär samma straff, man vid bestämmandet af straff för fjärde resan gjort ett så stort språng och funnit detta brott så mycket svårare att minimum af straffet skulle tolf- eller trettondubblas.

Deremot är jag med Utskottet ense deri, att någon nedsättning i straffet för tredje resan bör ega rum. Nu är det bestämdt till "minst 2 och högst 6 år utöfver hvad för den gerning första gången följa bör" och jag medgifver att fall kunna inträffa, då 2 års straffarbete för tredje resan är ett för strängt straff. Jag har tillåtit mig att i min reservation föreslå den förändring i straffbestämmelserna, att minimum skulle utgöra 1 och maximum 4 år.

I afseende å fjärde resan stöld har jag icke något att anmärka mot Utskottets förslag, men på grund af hvad jag haft äran anföra, hemställer jag att Kammarern måtte med afslag å Utskottets framställning bifalla den af mig afgifna reservation; och får jag dervid fästa uppmärksamheten på ett tryckfel, som insmugit sig i den så kallade klämman till reservationen. Efter de der förekommande orden "med högst två år" skulle nemligen vara punkt, och orden "begår någon tredje gången" etc. skulle börja på ny rad.

Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på bifall till min reservation, med iakttagande af nyss anmärkta rättelser.

Herr Hasselrot: Jag kan icke till alla delar gilla den siste talarens åsigt, utan får vördsamt hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Skilnaden emellan reservanternes och Utskottets förslag är icke särdeles stor, men då jag anser Utskottets förslag vara principiellt bättre, håller jag på det och ber att få redogöra för mina skäl dertill. Då Herrarne icke alla äro jurister och det således icke är antagligt att alla känna straffbestämmelserna för stöld, så anhåller jag att få framställa desamma. För första resan är straffet minst 2 och högst 6 månader, och i afseende på andra resan innehåller nu gällande lag att straffet *skall* ökas med högst två år. Det af Utskottet framställda förslag innehåller deremot, att straffet *må* ökas med högst två år; skilnaden är således blott den, att Utskottet insatt ordet "må" i stället för "skall". Då man nu kan öka straffet med något så ringa som en half månad — att, såsom här blifvit yttradt, man skulle kunna öka det med endast en dag, lärer väl icke kunna komma i fråga — så är skilnaden mellan Utskottets och reservanternes förslag icke synnerligen stor, men jag anser det af Utskottet föreslagna stadgandet vara principiellt rättigare. Brottets gröfre eller lindrigare art kan bestämmas ur objektiv eller subjektiv synpunkt.

Betraktar jag frågan ur objektiv synpunkt, det vill säga ser på brottet i och för sig, kan andra resan stöld vara af lindrigare art än första resan, ty för att begå första resan stöld måste jag tillgripa gods eller penningar öfver 15 R:drs värde, men vid andra resan deremot bestämmes straffet utan allt afseende å värdet af det tillgripna, och man kan således dömas till ansvar för andra resan stöld för tillgreppet af en kaka bröd, hvilket brott väl uppenbarligen är lindrigare än tillgrepp af gods till värde af 15 R:dr. Ser jag frågan ur subjektiv synpunkt kommer jag till samma resultat. Den som begår första resan stöld eger förut medborgerligt förtroende och har sålunda lätt för att skaffa sig arbetsförtjenst, men den som blifvit straffad för stöld och är stämplad som tjuv har på långt när icke samma lätthet att erhålla arbete. Det kan ganska lätt inträffa, att en sådan person kommer i en så nödställd belägenhet, att han, för att uppehålla lifvet, måste tillgripa en kaka bröd. Är det då rätt att tillgreppet af en kaka bröd skall straffas hårdare än tillgrepp af 15 R:dr. Det synes mig således vara alldeles uppenbart att andra resan stöld kan vara mindre straffbar än första resan och då bör det väl icke vara en ovilkorlig skyldighet för domaren att öka straffet. Det har blifvit påstådt, att man skulle bryta med den princip som genomgår hela lagen om tjufnadsbrott, i fall man borttoge bestämmelsen att straffet ovilkorligen skall ökas vid iteration samt att det skulle vara inkonsequent att, då lagen betraktar iteration såsom en försvårande omständighet, borttaga den ovilkorliga föreskriften om tillökning i straffet för andra resan stöld, under det att man bibehåller stadgandet om strängare straff för första resan qualificerad stöld. Men dervid är att märka, att qualificerad stöld är i och för sig en svårare art af brott än hvad andra resan kan vara, och därför inser jag icke, hvarför icke en qualificerad stöld skulle kunna bestraffas hårdare än andra resan stöld.

Jag har hört invändas, att det skulle vara orätt att man användt ordet "må" när ett sådant ord icke vore lämpligt i lagstil, men jag vill dervid anmärka att samma ord finnes begagnadt i 20 kapt: 3 §, der det heter: "och må i thy fall" etc. Sålunda finnes detta ord redan infördt i vår lag och domaren känner ganska väl dess betydelse. Jag anser således att Utskottet handlat i full konsekvens med förut befintliga stadganden, då det tillstyrkt att ordet "skall" måtte utbytas mot "må".

I afseende å tredje resan stöld gäller ungefär detsamma som blifvit sagdt om andra resan; och det är klart att den, som blifvit straffad två gånger, har svårt att erhålla arbetsförtjenst och sålunda lätteligen kan komma i den belägenhet att han, snart sagdt i bitter nöd och för att uppehålla lifvet, begår tillgrepp af en bit mat eller ett stycke bröd. Jag känner såsom domare till att personer, hvilka icke tillgripit sammanlagdt 20 R:dr, blifvit straffade med åtta till tio års straffarbete.

De hårda straffbestämmelserna i afseende på tjufnadsbrott harva tillkommit i följd af de ytterligt stränga straffbestämmelser som gällde före nya strafflagens antagande. Enligt 1734 års lag straffades första resan stöld med spö eller ris i brist af böter, och tredje

resan stöld, öfver 100 dalers värde, straffades med lifvets förlust. Alla brott mot eganderätten voro i denna gamla lag mycket strängt bestraffade, hvaremot brott mot den personliga friheten knappt betraktades såsom någon förbrytelse, enär hvarje människa ansågs böra kunna försvara sig sjelf. Så kunde man för några dalers bot hugga både hand och fot af sin nästa. Nu har deremot uppfattningen af brottens betydelse så förändrat sig, att brott mot eganderätten ej anses svårare än mot personer. Hvarföre då bibehålla dessa stränga straff för stöld, då man nedsatt dem för brott mot den personliga friheten. Jag tror icke heller att de långa straffen verka så mycket som man tror, ty straffet verkar intensivt i början, men på längden verkar det förstörande, och jag tror att man vunnit den erfarenhet att straffen för stöld böra nedsättas, så att de komma i harmoni med straffen för de brott som äro svårare än dessa.

I afseende på tredje resan stöld vill jag nämna att straffet i nu gällande lag är bestämdt till ett minimum af två och ett maximum af sex år samt att reservanterna föreslagit att nedsätta minimum till ett och maximum till fyra år, hvaremot Utskottet föreslagit att minimum skall borttagas och att maximum skall nedsättas till fyra år. Hvad nu borttagandet af minimum beträffar, har jag redogjort för min åsigt derom och jag tror mig hafva visat att straffet bör nedsättas, ty det vore väl hårdt att nödgas straffa en person, som tillgripit en kaka bröd, med minst ett års straffarbete. Är brottet förenadt med försvärande omständigheter, har ju domaren rätt att höja straffet ända till fyra år, men det är orättvist att bestraffa en person, som kanske i lifsnöd tillgripit en sak af ringa värde, så strängt som reservanterne föreslagit. Är det åter fråga om att bestraffa en stortjuf, som gjort stöld till ett handtverk, lärer väl ingen domare vara så orättfärdig att han tager det minsta utan det högsta straffet. Således afser Utskottets förslag att genom borttagande af minimum medgifva domaren rättighet att lämpa straffet efter brottet.

Med afseende på straffbestämmelserna för tjufnadsbrott i andra länder ber jag att få nämna, att i Norge kan den som stjal tredje gången få umgälla sitt brott med sex månaders straffarbete samt att i Danmark kan tredje resan, om mildrande omständigheter förefinnas, försonas med böter och några dagars enkelt fängelse. Hvarföre skola vi då bibehålla en så sträng bestämmelse att brottet skall umgällas med minst ett års straffarbete, då det ju i alla fall ligger i domarens skön att höja straffet, om brottet är förenadt med försvärande omständigheter. Det har också visat sig en tendens i afseende på latitudsystemet att allt mera nedflytta gränsen för minimum.

Jag hemställer således att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag och jag tror att det vore lyckligt om så skedde, ty skulle Första Kammaren bifalla reservanternes förslag, men Andra Kammaren deremot antaga Utskottets, förfaller frågan denna gång.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Jag har icke något att erinra deremot, att en revision af strafflagens bestämmelser om ansvar för tjufnadsbrott företages i syftning att mildra straffbestämmelserna. Det lär

nemligen icke kunna förnekas, att särskildt med afseende å ansvaret för tredje och fjerde resan stöld straffsätserna äro allt för stränga. I fråga om sättet att åstadkomma denna straffmildring gifver jag emellertid företräde åt reservanternes förslag framför Utskottets.

Enligt nu gällande lag *skall* straffet för andra resan stöld ökas med högst två års straffarbete utöfver det straffmätt brottet, första gången föröfvadt, förskyllt. Detta hafva reservanterne velat bibehålla, då deremot Utskottet föreslagit ett utbyte af ordet "skall" till ordet "må". Skilnaden mellan Utskottets förslag och bestämmelsen i gällande strafflag inskränker sig dertill, att, då enligt gällande lag minimum för andra resan stöld utgör två månader en dag straffarbete, skulle detta minimum enligt Utskottets förslag nedsättas till två månaders straffarbete. Jag hemställer härvid, huruvida en så beskaffad lagförändring kan vara af den vikt och betydelse, att densamma derigenom rättfärdigas, eller huruvida densamma icke måste anses gränsande snart sagt till det löjliga. Den är dessutom icke principenlig, ty då lagen utgår från den förutsättning, att iteration *skall* bestraffas, måste detta vid iterationsfall betinga någon, om än så ringa, höjning i straffet; men denna förutsättning blefve ju upphäfd, om minimum för andra resan bestämdes lika med minimum för första resan. Att åter i många fall andra resan stöld kan komma att bedömas lindrigare än första resan, står ingalunda i strid med nämnda princip och betingas särskildt af stadgandet om snatteribot. I öfrigt har Herr von Sydow redan fästat uppmärksamheten på det företräde reservanternes förslag eger framför Utskottets deruti, att minimiskalan enligt reservanternes förslag går i jern stigning, då densamma deremot, på sätt Utskottet föreslagit, gör starka språng. Herr Hasselrot betonade det "hiskliga" deri, att en person, som två gånger blifvit straffad för stöld och tredje gången tillgrepe en kaka bröd, skulle umgälla denna förbrytelse med minst 2 år 2 månaders straffarbete; men i så fall är det väl ännu mera hiskligt att vid ett så beskaffadt tillgrepp fjerde resan bestraffas med minst sex eller, såsom Utskottet föreslagit, minst 4 års straffarbete. Rättfärdigas nu höjningen vid fjerde resan stöld, måste den väl också rättfärdigas vid tredje resan stöld.

Jag tillåter mig härvid fästa uppmärksamheten derpå, att rättens enligheten att i och för sig bestraffa iteration blifvit i teorien ifrågasatt. Man säger, att den, som begått ett brott och derför lidit straff, i och med detsamma är försonad med samhället, så att, då han änyo begår brott, han bör straffas för detta sednare och icke tillika för det förra brottet. Men å andra sidan kan anmärkas, att tjufven, som fortfarande stjälar, får anses hafva gjort stöld till sitt yrke och i följd deraf är för samhället vådlig, samt att för att stäffa denna handtering måste lagen stadga skärpta straff, och detta i högre mån, ju mera de förra visat sig overksamma. Denna anmärkning eger dock ej tillämplighet på den, som under en längre tid efter förra bestraffningen fört en ärlig vandel, och därför synes mig vid sådant förhållande hans förra brott icke böra medföra straffskärpning. Så är det enligt åtskilliga främmande länders lagstiftning, och goda skäl tala för ett införande äfven hos oss af en sådan preskription. Huruvida tiden, då ansvar för iteration förefölle, borde

bestämmas till, såsom i Danmark, 10 år eller om ett annat tidmätt borde väljas, förtjenar att särskildt begrundas. Om emellertid en preskriptionstid bestämdes, förfölle i väsentlig mån anmärkningarne mot reservanternes förslag i fråga om minimum vid tredje resan stöld, ty den, som blifvit straffad för andra resan stöld och så komme åter, han skulle, om en längre tid förflutit sedan han begick det förra brottet, för tredje resan straffas såsom för första resan.

På grund häraf anhåller jag, att ärendet måtte till Utskottet återförvisas.

Herr von Koch: Tacksam för det man velat taga *ett* steg i den rätta riktningen för att åstadkomma reform i en vigtig gren af vår lagstiftning, skall jag med nöje understödja det af de båda förslagen som har största utsigten till framgång, äfven om detta förslag icke vore det för mig mest tillfredsställande. Jag fattar alltid helst mitt beslut först efter det jag hört motsidans skäl, och det är med stort intresse jag efter inhemtande af Utskottets framställning tagit kännedom om innehållet af reservationen, enär deri väl återfinnes hufvudsunnan af allt hvad som kan sägas emot Utskottets förslag. Men oaktadt jag till fullo uppskattar hvad i reservationen blifvit anfördt, kan jag dock icke annat än gifva Utskottets förslag företräde, emedan det faller närmare in med den åsigt, jag vid flera föregående tillfällen uttalat, att man nemligen så mycket som möjligt bör gå ifrån vårt gamla tax-system och endast bestämma ett maximum, på sätt man i allmänhet gjort i England. Ensamt af detta skäl skulle jag vilja ansluta mig till Utskottets förslag, men jag upprepar, hvad jag nyss nämnde, att jag kommer att votera för det förslag, om hvilket jag har mest anledning antaga att det skulle hafva utsigt till framgång, till en början hos Medkammaren och att sedan icke möta motstånd hos den andra statsmakten. Om derföre Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, som från sin höga ståndpunkt bör bäst kunna beräkna sannolikheten i berörda afseende, skulle varit i tillfälle att så öfvertänka saken, att han här skulle vilja och kunna gifva ett meddelande om sin uppfattning, kommer jag att rösta för det alternativ, han omfattar.

Jag nämnde, att jag var af den åsigt, att man endast borde stadga ett *maximum* och således icke begränsa domarens pröfning till något visst minimum; och till stöd för riktigheten af denna min åsigt torde jag få anföra endast ett exempel från den tid af 21 år, då jag, till följd af mitt embete, läste Högsta Domstolens protokoller. Två personer, en dräng och en piga, arbetade tillsammans på en loge. Drängen påträffade dervid en död rätta, som han kastade i ansigtet på pigan. Denna hade en ytterlig afsky för rättor och när hon träffades af den kastade rättan, blef hon så uppskrämd, att hon i förskräckelsen slungade ifrån sig en jernbeslagen hötjufva, som hon höll i handen. Hötjufvan träffade drängen i hufvudet, inträngde i hjernan och förorsakade drängens död. Underdomstolarne dömdo pigan till döden, men Kongl. Maj:t mildrade straffet derhän, att hon undslapp, jag tror, med tre månaders enkelt fängelse. Nu kan man väl säga, att det icke är någon fara att straffet skall blifva för

hårdt, då ju Kongl. Maj:t i *nåderäg* kan bestämma det straff, brottet ratteligen må hafva förtjent; men man må icke förbise det lidande, som förorsakas brottslingen derigenom att ett orättvist och grymt straff i *domstolsväg* blifvit honom ädömdt och derigenom att han sväfar i ovisshet om sitt ode under det hans mål handlägges genom flera instanser. Ej heller är det nyttigt när det allmänna rättsmedvetandet, om äfven blott temporärt, reser sig mot lagar och domstolar, samt antipatierna vända sig mot dem, i stället för att hafva vid brottet. Dessutom torde domaren i *orten*, genom den personliga beröringen med brottslingen, vara bäst i tillfälle att bestämma det rätta straffmättet, *dels* på grund af försvarande eller mildrande omständigheter, *dels* ock på grund af bättre kännedom angående det straff rättsmedvetandet kräver just på *det* ställe brottet föröfvats. Sådant är för den mest upplysta centralmyndighet, uti ett vidsträckt land, nästan omöjligt.

Herr Nordström: I sjelfva den sak, som ifragavarande punkt berör, står jag principiellt på samma linie som de första två talarne, Herrarne von Sydow och Gegerfeit. Detta beder jag nu att få förutskicka, emedan jag icke desto mindre kommer att hemställa om ett annat beslut i afseende å det hela.

I betänkandet talas om iteration af stöld och huru vid en sådan må utgöra rättmätig anledning till förhöjning i straffmättet därför. Ehuru nu i vår nya strafflag äfven åtskilliga andra förbrytelser upptagas, i afseende å hvilka iteration utgör lagenlig grund för förökadt straffmått, hafva likväl de ej blifvit i förevarande förslag berörda, fastän sammanhanget dertill, efter mitt omdöme, hade bort föränleda, och någon orsak, hvarför de utelemnats, ej blifvit angifven. Förslaget inskränker sig till frågan om stöld och återfall i detta brott, och för att visa till hvilken stränghet med straffmättets utsättande nu gällande lag kan leda har en af dagens talare särskildt framhållit det fall, der en person, som förut varit straffad för stöld och derefter stulit en kaka bröd, skulle blifva straffad såsom för itererad stöld till det högre straff, som för andra resan är utsatt i nu gällande strafflag. Det nämndes ock, att man i andra länders nyare strafflagar, i fråga om iteration såsom försvarande omständighet, sökt att moderera följderna af denna grundsats genom att bestämma, att iteration icke komme att såsom försvarande omständighet anses, derest en viss tid är förgången från det den anklagade sednast förut undergick straff för stöld och då han å nya återfallit deri; hvaremot under denna mellantid iterationen skulle med hela sin styrka på straffbarheten medverka. Detta bestämmande återfinnes i flera utländska strafflagar från nyare tider; men må det dessutom tillåtas mig fästa uppmärksamheten på en annan omständighet i åtskilliga af de kriminella lagstiftningarne i Europa från nyare tid, hvarigenom man sökt borttaga följderna af en för sträng tillämpning af grundsatsen om iteration i sådana fall, der brottet presenterar sig såsom af lindrigare art och därför såsom mindre strängt imputabelt. Det finnes, som Herrarne torde erinra sig, i åtskilliga af de nyare strafflagarne i Europa ett kapitel, som handlar om hvad man kallar *bagatellsaker*, i hvilka ransakan och dom tillhöra

en särskild domstolsinstitution, eller "*Fredsdomrarnes*", och hvilka förbrytelser skola såsom sådana bagatellsaker anses uppräknas i de särskilda lagstiftningarne. Vid sådana handlingar har icke iterationen någon bestämd inverkan på straffmättets beräkning; der är den icke obligatoriskt för domaren föreskrifven att iakttaga, utan eger han döma efter pröfning af omständigheterna in casu. Detta är nu ock ett sätt att aflägsna den stränga följden af iterationsgrundsatsen, vid bestraffning af mindre förbrytelser, och flere andra gifvas, som kunde leda till samma mål.

Men, mine Herrar, det är ett all uppmärksamhet värdt förhållande, att, sedan man, efter mönstret af den nya franska lagstiftningen, börjat i Tyskland allvarligt tänka på en förbättring af den gamla strafflag, som der egde tillämplighet ännu i början af detta sekel, eller den så kallade Nemesis Carolina eller Kejsar Carl V:s peirliche Gerichtordnung, och under tidens lopp den ena nya strafflagen efter den andra tillkommit, visade sig snart behof af dessa lagars revision. I Bayern exempelvis har den nya strafflagen blifvit, om jag ej misstager mig, sex gånger reviderad sedan år 1817; och går man till andra stater i Tyskland, visar sig, att sådana revisioner flera gånger äfven der egt rum, och, vid jemförelse af de äldre och de reviderande lagarne, att dessa revisioner, ledda af vunnen utvidgad erfarenhet, varit för rättskipningen till största gagn.

Vår nu gällande strafflag af den 16 Februari 1864 är väl ännu icke mer än åtta år gammal; men erfarenheten har likväl redan visat, att, så förtjenstfull den i många afseenden än är, en revision i atskilliga delar vore ur flera synpunkter nyttig. Man har ansett en revision behöflig företrädesvis angående straffmättet, och i synnerhet i fråga om stöld. För min del tillåter jag mig yttra, att man vid studium af den konstitutiva texten i 1864 års strafflag, jemförd med de nyaste strafflagarne i andra länder, torde finna att äfven denna konstitutiva text kunde i en och annan punkt behöfva en revision, för att aflägsna atskilliga der nu befintliga missförhållanden samt möjliga missförstånd af brottets begrepp. Deraf drager jag den slutsats, att det vore nyttigt om en revision blefve vidtagen, dock ej inskränkt allenast till frågan om straffmättet för *stöld*, utan utsträckt till lagen i dess helhet, inberäknad den konstitutiva texten, och till straffmättet i allmänhet, på det harmonien emellan gradationerna deraf må med större konsekvens kunna utvecklas eller bibehållas. Frågan om straffmättet är nemligen icke allenast af betydelse för en viss klass af brott; den är af betydelse i sina allmänna grundsatser för alla de särskilda grupper af brott, som lagen upptager och ställer straff uppå. Äfven hvad promulgationslagen vidkommer, tror jag, att den skulle vinna uppå att blifva reviderad och i förändrad gestalt utgifven, helst man då äfven hade tillfälle att från densamma aflägsna hvad som efter dess benämning dit icke hörer och att införa sådant på lämpligt ställe i sjelfva strafflagen, eller, så vidt ämnets innehåll det fordrar, uti särskilda lagar. För min del tror jag, att ett sådant förfarande vore den rätta vägen att tillägna vårt land en väl öfvervägd strafflag. Till bevis för öfrigt på, att i den konstitutiva texten punkter finnas, som behöfde noggrannare eller mera

afvägda bestämningar, må det tillåtas mig nu anföra ett enda exempel. I 14 kapitlet strafflagen handlas bland annat om giftmord och omnämnes särskildt den händelse, att någon, i uppsåt att annan till lif eller helsa skada, tillredt gift eller dylikt, men gitter **o**; att till fullbordandet af sitt uppsåt göra försök; och utsättes härför såsom straff straffarbete i högst två år. Det är dock en mycket dunkel tanke, som uttrycker sig i de anförda orden; ty hvad afsigten må vara, då icke något försök till afsigtens fullbordande egt rum, det pröfvar endast Gud, och menniskan kan bedöma uppsåtet först då, när det uppenbarar sig i handling. Derföre att lagstiftaren i nämnda fall supponerar afsigten vara att beröfva annan livet eller skada honom till helsen, är straffet mycket strängt; men då ingen yttre handling finnes, som konstaterar, att försök gjorts till brottets verkställande, och tillredande af gift icke i och för sig är en handling, som lagen förbjuder, utan deremot i positiva fall tillåter, blir bedömande af imputabiliteten och straffbarheten i sådana fall hardt nära omöjligt.

Inskränkande mig nu till anförda exempel såsom bevis på, att nu gällande strafflag äfven i afseende å den konstitutiva texten med skäl kunde tarfva en revision, hvars behöflighet i fråga om straffmättet för stöld vid iterationer den nu föreliggande motionen och betänkanudet deröfver söka ådagalägga, anser jag, på anförda skäl, att en revision, om den i ett eller annat afseende anses nyttig, hvilket äfven jag för min del tror, bör omfatta hela strafflagen, samt i följd deraf straffmättet, icke blott i fråga om stöld, utan äfven med hänseende till straffmättet i allmänhet beträffande alla af lagen drabbade brottsliga handlingar. Enstaka moderationer af straffmättet för vissa brott kunna lätt komma i disharmoni med de dominerande grundsatserna för straffets bestämmande för öfriga förbrytelser, och rättvisan skulle dermed ej blifva väl betjent. Hvad nu föreliggande förslag angår, har jag redan haft äran förklara min åsigt i den punkten instämma med reservanternes; men icke desto mindre tillåter jag mig i främsta rummet hemställa om afslag derå för det närvarande, och anser mig hafva för denna hemställan erbjudit tillräckliga skäl.

Vår Riksdags-ordning känner ej för behandlingen af lagförslag, som föreläggas Riksdagen till den på densamma ankommande pröfning, den form, hvilken annorstädes kallas första, andra och tredje läsningen. Denna form gifver den lagstiftande representantförsamlingen medel i handen att mångsidigare sätta sig in uti ämnet för den föreslagna, nya lagen, och åt hvarje medlem af församlingen tillfälle, att bilda för sig ett klart medvetande om den mening, hvilken han är böjd att omfatta. Vid första läsningen röra sig debatterna omkring förslaget's syftning och grunder i allmänhet, och vid de andra, om det genomgått den första, omkring de adopterade grundernas detaljer m. m. Hos oss deremot föredragas paragraferna punktvis till afgörande genast, och följden deraf blifver, att, om man ock i vissa punkter ville instämma i förslaget, men icke i alla, eller ville hafva ett eller annat tillagdt, som ej vinner pluralitetens bifall genast, man finner sig nödsakad att tillstyrka afslag både på hvad man godkänner och icke godkänner. För min del befinner jag mig nu i

denna ställning. Jag önskade biträda reservanternes förslag, men icke såsom något för sig avslutadt, utan såsom en del af, eller i sammanhang med en öfver hela strafflagen utsträckt revision.

Herr von Sydow: Jag begärde ordet i anledning af en talares på jönköpingsbänken yttrande och hans anhållan om återremiss. Jag erkänner visserligen lika med honom det önskvärda deraf, att ett stadgande i lagen infördes, hvarigenom den för stöld straffade, hvilken under någon bestämd längre tid fört ett oförvitligt lif, skulle, om han åter gjorde sig skyldig till ett dylikt brott, i vissa fall kunna undgå det förökade ansvar, hvarmed iterationen eljest vore belagd, men jag hyser formela betänkligheter mot att ett förslag i denna syftning kan innevarande riksdag komma under pröfning. Granskar man nemligen innehållet af de tvenne motioner, hvarpå Lag-Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten grundar sig, finner man, att i den ena af dessa visserligen i förbigående omnämnes, att ett stadgande i den af talaren angifna syftningen förefinnes i den danska strafflagen, men att hvarken i denna eller den andra motionen förekommer någon bestämd framställning om införande af ett dylikt stadgande i vår lag.

Då Herr Carléns förslag afser förändring endast i 20 kapitlet 11 § strafflagen, synes mig deremot en förändring, sådan som den Herr von Gegerfelt föreslagit böra få sin plats ej der, utan i samma lags 4 kapitel 11 §, som stadgar: "Der lagen utsätter särskildt straff för den, som ånyo begår brott, skall det straff ej ädömas, utan då sådant återfall skett, sedan den brottslige till fullo undergått det för förra brottet honom ädömda straff". Då emellertid Lag-Utskottet ej har initiativ i lagfrågor, anser jag, att Utskottet ej kan föreslå något, som ej står i omedelbart sammanhang med motionerna, och att således en återremiss ej skulle kunna leda till något resultat.

Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten derå, att, om en återremiss af denna Kammarer beslutas, men Medkammaren deremot — såsom man möjligen kan antaga, enär endast en af de derifrån utsedde ledamöterna i Lag-Utskottet reserverat sig mot förevarande betänkande — godkänner Utskottets förslag, blir följden af återremissen endast ett memorial från Lag-Utskottet, att Första Kammarer måtte fatta beslut. Deremot, om Första Kammarer nu bifaller reservationen och Andra Kammarer betänkandet, åligger det Lag-Utskottet att sammanjemka de båda besluten, och Kammarer få då från Utskottet mottaga ett förmedlingsförslag, hvilket, om Utskottet icke skulle hafva de formela betänkligheter, som jag uttalat, möjligen kan gå ut på en sådan förändring, som den Herr von Gegerfelt föreslagit. Jag förnyar min anhållan om bifall till reservationen.

Herr Stråle: Utan all tvekan instämmer jag med Utskottet, reservanterne och de föregående talarne deri, att en öfvergång till en mildare lagstiftning i afseende å straffbestämmelserna för tredje och fjerde resan stöld bör ega rum. Vid bestämmandet af de stadganden, hvarigenom denna förmildring skall regleras, anhåller jag att

i allmänhet få instamma i den åsigt, som af Herr von Gegerfelt uttalades och som äfven Herr von Sydow hufvudsakligen syntes gilla, eller att iteration såsom försvärande omständighet i vissa hänseenden bör bortfalla, då en längre tid förflutit sedan den brottslige lagfördes; men jag hyser någon tvekan om lämpligheten att, på sätt Utskottet och äfven reservanterne föreslagit, sätta maximum i strafflatituden för tredje resan stöld till endast 4 år, och anhåller få framställa de betänkligheter, jag i detta hänseende hyser, till den betydelse derpå kan fästas.

Visserligen synes mig den föreslagna bestämmelsen af minst ett och högst 4 år för tredje resan stöld vara för de aldraflesta fall fullt tillräcklig, och jag vill gerna erkänna, att oftast är en tredje gången föröfvad stöld ej svårare, än att ansvaret kan och bör läggas inom denna latitud, men fall förekomma dock understundom så beskaffade, att ett högre straffmått skäligen borde åsättas. Det finnes personer med verkligt framstående intelligens, hvilka med stor skicklighet egna sig åt stöld såsom ett yrke och näringsfång, och som begå mycket samhällssvärdliga förbrytelser; om en sådan person varit två gånger lagförd och dömd för stöld och återkommer tredje gången, synes det mig i samhällets välförstådda intresse vara skäl att tillse, huruvida icke förbrytaren under en längre tid bör urståndsättas att kunna skada. Ett ytterligare skäl för en förhöjning i ifrågasvarande maximum tror jag kunna hemtas af en jämförelse mellan denna och den för fjärde resan stöld föreslagna straffbestämmelsen. Der sättes ansvaret mellan 4 och 10 år, minimum kan vid synnerligen förmildrande omständigheter nedsättas till 2 år, men deremot tillägges, att, inträffa svårare fall, sådant som i 6 § nämnes, då kan till straffarbete på lifstid dömas. Man har der gifvit domaren en anvisning, att han vid vissa försvärande omständigheter exceptionellt kan pålägga en mycket stor bestraffning. Jag vill visserligen ej hafva några skärpningar i straffet i allmänhet för tredje resan stöld, men jag ifrågasätter, om man ej äfven här, med afseende å möjligen inträffande svårare fall, bör bibehålla maximum vid 6 år, som det enligt nu gällande lag utgör.

På dessa grunder hemställer jag, huruvida det ej vore skäl att återremittera punkten, på det att dessa omständigheter måtte komma under Lag-Utskottets pröfning.

Jag delar icke de formela betänkligheter. Herr von Sydow uttalat i afseende å Herr von Gegerfelts förslag. Har Utskottet haft laglig rätt att borttaga iteration såsom försvärande omständighet för andra resan stöld, då Utskottet föreslagit utbyte af ordet "skall" mot "må", måtte väl ingenting hindra Utskottet att förmildra eller förändra ansvarigheten för iteration, och något annat än ett sådant förmildrande är det väl ej, om man säger, att iteration såsom försvärande omständighet bör i vissa händelser förfalla.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med tillfredsställelse har jag mottagit det förslag, som Lag-Utskottet i föreliggande betänkande framställt. Redan då den nya strafflagen var under sin första behandling hos Riksdagen uttalade jag den åsigt, att en öfver behövet utsträckt tillämpning af frihetsstraffets princip var i allmänhet

der gjord. Skälet, hvarför mången vid öfvergången från den gamla till den nya lagen ansåg angeläget att ej sätta alltför låga straffbestämmelser, var hufvudsakligen det, att den nya lagen genom den vidsträckta latitud, som der infördes, ansågs kunna blifva alltför mild. Nu har allmänna meningen i detta hänseende förändrat sig, och jag tror, att man kommit under fund med, att denna lag är mera sträng, än den skäligen borde vara, att den i många fall bestämmer större latitud än som kan vara af behofvet påkallad, och att derigenom ofta ett allt för stort spelrum jemnas åt den understundom temligen oerfarne domaren. Det hade kanske icke varit så alldeles ur vägen, att man vid införandet af en sådan grundval för lagstiftning, som vi finna i 1864 års lag, äfven hade tänkt på de förberedelser, som kunnat vara för den unge domaren nödvändige, innan åt honom anförtroddes att på egen hand i en domstol, der han ensam är afgörande, bestämma öfver andra människors lif och välfärd. Men den tid kommer väl då äfven i detta fall man finner nödvändigheten af att vara betänkt på en viss begränsning.

Hvad nu det föreliggande förslaget angår, synes det mig vara ett steg i en rätt riktning, och jag kan ej göra för mig klart, att några vådor och olägenheter för samhället kunna vara att befara af detta stadgandes antagande.

Beträffande lämpligheten af ett förslag i den syftning, som en talare på smålandsbanken framställt, eller att — om viss bestämd tid förflutit mellan en föregående förbrytelse och en sednare sådan — man ej borde taga hänsyn till den först begångna såsom en försvärande omständighet, vågar jag vara af en mot honom motsatt mening. Om, till exempel, denna tidperiod bestämdes till 10 år, vore det väl besynnerligt, att derföre att en förbrytare begått sitt brott en dag före denna tids utgång, en annan måhända en dag derefter, så skulle den förre drabbas af det förökade straff, iterationen medförde, och sednare deremot helt och hållet frikallas från allt ansvar derför, och för allmänheten skulle rättsgiltigheten af en sådan lagtillämpning blifva svår att fatta. Den glömmer ej så lätt den första begångna förbrytelsen, och det kunde ju lätt hända, att denna varit af vida betänkligare art hos den, som helt och hållet frikallades från ansvaret för iterationen.

Till ett steg i sådan riktning vill det synas mig, att de båda motionerna ej heller lemna anledning. Deri talas ej om någon preskriptionstid, det är en helt annan sak, som är i den vidrörd, och Lag-Utskottet har ej motionsrätt. Jag tror således, att äfven de, som skulle önska ett steg i sådan syftning, ej kunna af rent formela skäl vid denna riksdag vinna sin önskan i detta hänseende. Att uppskjuta antagandet af Lag-Utskottets förslag, för att underkasta hela strafflagen en förnyad revision, skulle — så synes det mig — vara både obehöfligt och föga ändamålsenligt, så vida man vill vinna något. Jag får förena mig med dem, som anhållit om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Almquist: Utskottet har såsom mig synes framlagt talande skäl för sitt förslag om nedsättning i strafftiden vid iteration

af stöld. och åtskilliga talare hafva tillagt ytterligare sådana. Under min tjenstetid har jag kommit till den öfvertygelse, att tidslängden för staffarbetet spelar, i afseende å straffbestämmelsernas förmåga att afhålla eller afskräcka från brott, ingen eller åtminstone ganska ringa roll. Visserligen lär det vara ytterst sällan som någon, hvilken ernar begå stöld, på förhand öfverväger, huruvida straffet därför må blifva två, fyra eller sex år: han räknar i alla händelser på att undkomma staff; och vigt ligger derpå, att han blir ertappad och icke undgår straff, men ingalunda derpå, om detta lyder ett eller annat år mera. Deremot för staten, som skall bestå kostnaden, spelar tidslängden af straffarbetet icke obetydlig roll. Om man ser på antalet af sådana fångar för hvilka straffarbete kommer i fråga under längre tid, eller under mer än två år, har detta från år 1865, då nya strafflagen trädde i tillämpning, successivt med hvarje år ökats intill sista åren och omfattade den sista December 1,777 manliga individer. Af dessa voro, efter hvad jag funnit, fullt fjederlar sådana som blifvit dömda för tredje eller fjerde resan stöld. En nedsättning i straffskalan, sådan den här blifvit föreslagen af ungefär 2 år såsom maximum, skulle på ett antal af omkring 1,800 individer, icke utgöra någon obetydlighet i fråga om misshandling i kostnaden. Sådana gemensamhetsfångelserna hos oss ännu äro, kan tryggt antagas, att fångarne icke till följd af längre strafftid vinna någon förbättring, och för samhället kan icke vara vinst att i mån af längre strafftid och deraf ökad kostnad få dem åter i allt sämre skick. Jag anser således fullt giltiga skäl förefinnas för en nedsättning i straffskalan, och att en sådan kan införas utan olägenhet. I detalj må väl åtskilliga erinringar kunna göras, men de äro af underordnad betydelse och kunna med tiden utan svårighet undanrödjas. Den anmärkning åter att iteration af stöld ovilkorligen borde medföra högre straff, än som för en föregående resa är stadgadt, emedan ett sådant förnyadt brott skulle ådagalägga en större brottslighet i viljan med mera, kan jag ej obetingadt medgifva. Här har redan blifvit erinradt, att mången stöld, begången andra och tredje resan, både kan vara och ganska ofta är af vida mindre betydelse, än första resan, och stundom föranledd af nödtvång, och att så är förhållandet kan icke förnekas. Man har gifvit domaren rättighet att, efter sin uppfattning, bedöma brottets större eller mindre brottsliga beskaffenhet och derefter bestämma straffet inom ett visst minimum och maximum, allt för att straffet skulle blifva mera afpassadt efter brottet: men fall förekomma ostridigt, der rättskänslan fordrar sänkning i straffet under den nuvarande gränsen. Det förhållande, att ett minimum är bestämdt, lägger hinder därför, och domaren måste tillämpa ett straff, som strider emot hans eget rättsmedvetande. Det är just en förändring i detta afseende, som med Utskottets förslag afses. För närvarande finnes icke i fråga om iteration af stöld en sådan möjlighet för domaren. Den, som tillgriper värdet af 15 R:dr två särskilda gånger, skall dömas endast såsom snattare; men har han första gången tillgripit 15 R:dr 1 öre dömes han såsom tjuf, till minst 2 månaders straffarbete och förlust af medborgerligt förtroende under minst 5 år, och om, när han åter får friheten, han äfven

om det vore till följd af hungerns kraf, begår ytterligare tillgrepp af en bit bröd till värde af allenast 1 öre, och sålunda båda gångerna sammanräknadt tillgripit för värde af 15 R:dr 2 öre, skall denne såsom för 2:dra resan stöld, ehuru af det ringa värdet af ett öre, ovilkorligen straffas ännu högre än nyss nämndes, under det att den, som begått tillgrepp af vida mera, såsom i det af mig först anförda exemplet, icke är tjuf alls. Det torde likväl icke kunna nekas att lika hög grad af viljans brottslighet förefinnes hos den förre, som hos den sednare. I sådant fall är lagbestämmelsen oegentlig och den har icke heller någon motsvarighet i andra länder, der ny strafflag i sednare tid tillkommit.

Det bör likväl icke anses såsom ett klander emot vår strafflag, om man nu deri skulle önska en förändring. Allt i vår tid har gått framåt med jättsteg emot förr. Uti Kongl. förordningen om ansvar för stöld och snatteri, den 4 Maj 1855, mildrades straffbestämmelserna i många delar och dessa nedsattes ännu mera genom 1864 års strafflag. Efter denna tid hafva våra grannar fått nya lagar, med i vissa delar lägre straffbestämmelser än våra, särskildt i fråga om stöld. Den yngsta strafflagen torde vara den för *Nord-Tyska* förbundet af den 31 Maj 1870, hvilken för enkel stöld, utan att tala om iteration, bestämmer straff af fängelse intill högst 5 år; men detta fängelse är icke detsamma som straffarbete hos oss, utan motsvarar närmare hvad vi kalla enkelt fängelse. Nämnde lag stadgar icke heller för tjufnad såsom ovilkorlig påföljd, att vara förlustig medborgerligt förtroende, utan tillämpning af sådan påföljd beror af domarens pröfning, huruvida brottets svårare beskaffenhet bör dertill föranleda. I *Norge* har man också funnit strafflagen af år 1842 för sträng och ej blott genom lag den 9 Juni 1866 nedsatt ansvaret för olofligt tillgrepp, utan äfven till innevarande Storting framlagt förslag om mildring i vissa straffbestämmelser. Hela tidsriktningen går derpå ut, att straffet för stöld måste förändras och nedsättas. Hos oss har detta straff varit och är vida högre än jemförelsevis för vissa andra brott. Så är förhållandet vid jemförelse af det för försök till mord. Vi veta att, om gerningsmannen gjort allt, hvad på honom kunnat ankomma, i afsigt att verkställa ett mord, då han inpå en annans lif aflossat vapnet en eller flera gånger, men detta icke råkar att döda, straffet kan stanna vid 2 års straffarbete, och ett sådant brott torde väl ändå vara vida gröfre än 3:dje resan stöld om denna är af ringaste beskaffenhet.

Det synes mig, att vi icke, mera än andra böra bibehålla en lag, som i många fall strider emot rättskänsla och under sådana omständigheter icke medför fördel för samhället.

Att man möjligen kan tänka och önska sig åtskilliga jemkningar i andra delar af lagen må erkännas; men förslaget att uppskjuta hvarje jemkning i en straffskala, som är onödigt sträng och onödigt kostsam för staten, intill dess en allmän revision af hela lagen hunne ske, anser jag icke vara att förorda. Redan år 1832 framlades första förslaget till ny strafflag, men först 1855 fingo vi en modifikation på dess basis, och hade vi icke gått den vägen att delvis införa förändringar, hade vi troligen icke ännu fått någon ny strafflag alls.

Jag tror, att, om vi, för att erhålla något bättre, skulle afbida något önskvärdt fullkomligt, få vi vänta allt för länge. Öfvervägande fördelen af det ena eller andra häraf, kan jag icke se annat, än att vi hafva fullt skäl att antaga det förslag Utskottet här framlagt; och för min del yrkar jag till detsamma bifall.

Friherre De Geer: Ehuru så stora straffnedsättningar näppe-
ligen skedde för några andra brott vid den nya strafflagens anta-
gande, som just för stöld, är det väl möjligt att traditionerna från
1734 års lag, som i allmänhet vida strängare bestraffade brott mot
eganderätten än mot person, gjorde sig så mycket gällande, att straf-
fen för stöld blefvo, enligt våra rättsbegrepp, väl stränga och fram-
för allt just i den omständighet, hvarom nu är fråga, att så stora
skärpningar i straffet skedde för hvarje iteration af denna förbryt-
telse, hvilket icke är förhållandet vid iteration af andra brott. Lag-
Utskottet, så väl dess majoritet som dess reservanter, hafva nu sökt
att häri åstadkomma en nedsättning eller mildring, och för min del
har jag icke något att deremot invända. äfvensom jag anser, att
möjligen i denna punkt kan företagas en jemkning i straffbestäm-
melserna, utan att en revision behöfver göras mera omfattan-
de. ehuru jag i någon mån delar en annan talaresh åsigt, hvilken
gått ut på, att en sådan jemkning kunde och möjligen borde ske i
något större omfång. För min del skulle jag derföre anse det för
en fördel att utbyta de nuvarande straffbestämmelserna i lagen
mot vare sig det förslag, Utskottets majoritet framställt, eller reser-
vanternes förslag. I fråga om det inbördes företrädet mellan dessa
båda förslag, är det sannt, att reservanternes kan anses något mera
konseqvent. åtminstone ett stycke; men konseqvensen räcker der
icke hela vägen, emedan de trappsteg, som Utskottet gör i straffet
för iteration, stanna äfven här med 4:de resan. ehuru det synes mig,
att, med bibehållande af den stränga konseqvensen, som här eger
rum för de 4 första iterationerna, den borde fortsatts med 5:te och
6:te resan o. s. v. Då detta emellertid icke skett, synes det mig
icke vara principiellt mera oriktigt, att man gör ett trappsteg i straff-
skalan för iteration först vid 3:dje resan stöld, såsom Utskottet före-
slagit. Detta står dessutom i harmoni i viss mån med hvad som är
stadgadt i afseende å snatteri; der gör lagen icke något trappsteg
vid 2:dra resan, utan först vid 3:dje resan snatteri. Går man till
sjelfva grunden för reservanternes förslag, så väl som Utskottets,
synes det mig just vara att bryta den stränga konseqvens med en
bestämd graderad straffskala, som vi hittills haft. För min del an-
ser jag derföre, att Utskottets majoritets förslag är fullt ut lika an-
tagligt, som reservanternas, och om det blir fråga om att votera
mellan dem, röstar jag för Utskottets förslag. Deremot instämmer
jag med Herr von Gegerfelt deri, att det vore önskligt att på sam-
ma gång få en preskriptionstid för den skärpning, som för iteration
af stöldstraffen kan komma i fråga; och den anmärkning, som Grefve
Mörner dervid framställde, kan vara ganska riktig, men den talar
lika mycket emot all preskription, som man dock icke kan undvara.
Icke heller kan jag finna sådana formela hinder, som Herr von

Sydow framställt, att Lag-Utskottet icke skulle kunna vid denna riksdag upptaga denna fråga; ty jag anser, att, då här är fråga om nedsättning af straff för iteration af stöld, det tvifvelsutän måste ligga inom Utskottets befogenhet att deruti föreslå den nedsättning som ligger i straffets delvisa preskriberande under vissa förhållanden. Om derföre här fortsättes yrkandet om återremiss, vill jag i första rummet gerna rösta för en sådan i den syftning, Herr von Gegerfelt föreslagit.

Herr von Koch: Jag anmälde mig egentligen endast i anledning af Herr von Gegerfels yrkande, att en viss preskriptionstid borde bestämmas, efter hvilken tillökning i straffet på grund af iteration ej skulle ådömas. För den händelse Kammaren skulle stanna vid ett beslut, om återremiss af denna punkt, vill jag yttra några ord i anledning af detta förslag.

Först och främst och ehuru den första auktoriteten vi hafva i denna Kammar i afseende å grundlagstolkning förklarar, det formela hinder ej torde möta. och jag vill erkänna, att jag, för min del, är af samma åsigt, så tror jag likväl — när man har sett, att betänkligheter uppstått i formelt afseende och vet huru svårt det är, att i så fall komma till rätta i en så stor församling som Riksdagen, hvilken dessutom är fördelad på två alldeles skilda afdelningar, de båda Kamrarna, att, om man vill framgång åt ett förslag sådant som det af Herr von Gegerfelt framställda, det vore bättre att vänta med detta till en annan riksdag och ej sammanknyta detsamma med det nu till behandling förevarande ärendet. *Dettas* skyndsamma afgörande är af stor vikt. Af denna anledning anser jag en återremiss i antydd syftning icke vara att förorda, och det så mycket mindre som derigenom skulle kunna motverkas det goda, som vi, att döma af de yttranden, som här blifvit afgifna, synas hafva godt hopp om att vinna: vi skulle nemligen denna riksdag komma ett godt stycke på väg, om vi bifölle antingen Utskottets förslag eller reservationen.

För den händelse emellertid det af Herr von Gegerfelt väckta förslaget skulle komma under öfverläggning i Utskottet, och man funne skaligt att i den syftningen vidtaga någon åtgärd, så tror jag steget borde uttagas något längre och icke endast afse straffbestämmelse vid iteration, för stöld — ty det är ej för andra förbrytelser sådan straffbestämmelse existerar, om man undantager dråp, då lifstidsfänge föröfvar nytt sådant. Jag ville då ifrågasätta, huruvida det ej vore bättre att här infördes något lagstadgande, likartadt med hvad man har i Frankrike och kallar *rehabilitation*. Något dylikt borde emellertid införas i hvarje samhälles lagstiftning, der det saknas, och endast detta innefattar en följdriktig tillämpning af den grundsats, som det af Herr von Gegerfelt här väckta förslag innebär. Om han, som ännu har goda och lika väl öfvade krafter i lagstiftningsväg, ville egna en liten tid åt utarbetandet af ett förslag i den riktningen och framställa det vid nästa riksdag, är jag förvissad, att många med mig skulle vara honom synnerligen tacksamma derför.

Herr

Herr Nordström: Emot min hemställan om en till hela strafflagen utsträckt revision har blifvit invändt, att en sådan skulle erfordra lång tid och således ock till framtiden uppskjuta revisionen i de delar, om hvilka nu varit fråga och som företrädesvis ansetts påkalla modifikationer i straffmättet. Med de rika tillgångar, vi nu ega till ledning vid den af mig ifrågasatta revisionen, tror jag ej att någon särdeles lång tid dertill erfordrades; och hvad angår en annan, äfven nu framställd invändning, eller den att andra lagar finnas, som i högre grad påkalla en allmän revision, såsom exempelvis konkurslagen, sjölagen o. s. v., tillåter jag mig deremot att anmärka endast det, att det här ankommer uppå, hvilken revision man funne angeläget att först vidtaga. Till de skäl för min åsigt, hvilka jag redan framställt, anhåller jag för öfrigt att få lägga ännu ett par. Derest ifrågavarande betänkande blefve antaget, komme den i domarens skön lagda redan nu nog stora latituden vid straffmättets bestämmande att ytterligare ökas. Med den organisation af domstolarne på landet, vi ännu från äldre tider hafva kvar, anser jag, för min del, sådant icke vara välbetänkt. Hvad man än må tänka om betydelsen af nämnden såsom deltagande i utöfningen af domsmakten i häradsrätterna, är det dock i de flesta fall faktiskt, att ransakningen ledes och straffmättet bestämmes af en enda person, domhafvanden, och på hans omdöme och juridiska bildning ankommer således det väsentliga i allt detta. En vida större betydelse än nu hade likväl nämnden i äldre tider hos oss. Hvad juryn i England är ännu i dag, var och hufvudsakligen nämnden fordom vid våra häradssting; och när under 1790-talet i Frankrike och sedermera äfven i Tyskland latitudsystemet vid straffbestämmelserna uti de nya strafflagarne infördes, skedde det i förstnämnda land omedelbart i sammanhang med jury-inrättningen, och i de tyska staterna har detta samband så småningom blifvit erkändt, att numera jury i brottmål äfven der allmänligen existerar i förening med en äfven i andra afseenden förändrad organisation af brottmålsdomstolarne. Man hade således der funnit vådan för rättsskipningen utaf att i en enda persons hand nedlägga den makt, som latitudsystemet innefattar. I vårt samhälle hafva vi ännu icke kommit derhän. Förutsättningen af jury och dermed i samband stående brottmålsprocess innebär något, som är långt ifrån att ännu hos oss hafva vunnit sympatier och än mindre erkännande. Hvad man alltmer synes blifva ense om, det är behovet af en reorganisation af domstolarne på landet. Men legislativt väntar äfven frågan derom ännu på sin lösning, och innan detta skett, eller innan man i detta afseende fått veta, huru beskaffad denna nya organisation blifver, borde, i min tanke, någon utsträckning af latitudsystemet ej komma i fråga, helst i alla fall detta system, i anseende till det diskretionära som dess utöfning innefattar, kan blifva fullt ändamålsenligt och rättvist endast under förutsättning af fasta garantier mot missbruk deraf, och till dessa garantier hörer ock en väl afvägd organisation af sjelfva domstolarne.

Herr von Gegerfelt: Jag har begärt ordet hufvudsakligen med anledning af de formela betänkligheter, som här blifvit uttalade; sedan jag begärde ordet har emellertid åtskilligt blifvit yttradt i detta ämne. Jag ber nu blott att få tillägga att då genom motioner förslag blifvit väckta att nedsätta straffmaximum samt helt och hållet borttaga straffminimum för iteration, så följer väl deraf, att man har rätt att svara: vi vilja ej helt och hållet taga bort detta straffminimum utan endast för det fall att en längre tid från förra brottets föröfvande förflutit och i sammanhang dermed för detta fall jemväl nedsätta straffmaximum utöfver hvad motionären föreslagit. En sådan mot grundlagarne ingalunda stridande praxis har ock gjort sig gällande, likasom då, genom en i en motion föreslagen lagförändring, förändring tarfvats äfven i andra lagparagrafer, hvarom ej fråga väckts. Utskottet ansetts kunna föreslå sådana behöfliga förändringar. Herr von Sydow har riktigt anmärkt, att detta stadgande ej bör hafva sin plats i nu förevarande § 11 utan i 4 kap. 11 §.

Herr von Koch har riktat en uppmaning till mig att vid nästa riksdag väcka en motion i detta ämne; jag har aldrig gjort någon motion och kommer sannolikt ej heller framdeles att göra det; jag har i stället ansett mig göra ett bättre bruk af mina svaga krafter genom att motarbeta och nedgöra olämpliga motioner men deremot befördrå genomförandet af ändamålsenliga förslag. En talare har föreslagit en allmän revision af strafflagen, men jag får bemärka att om det är sannt, att det bättre är det godas värsta fiende, så gäller denna sanning företrädesvis i förevarande fall; snart sagdt hvarje gren af vår lagstiftning är föremål för omarbetning, och det är endast i få fall som det ännu lyckats åstadkomma något. Det torde vara för tidigt att omgöra hvad som redan blifvit gjort, innan öfriga frågor fått sin första lösning. De krafter, som äro att tillgå, äro ej så stora att de kunna få splittras på alltför många håll, och tager man för sig för mycket, lyckas ej något. Grefve Mörner har yttrat att den stora allmänheten sällan glömmet och dessutom har svårt att fatta, att den som efter tio år begår ett brott är mera straffvärd än den som gör det efter tio år och en dag; men det är just en af lagstiftningens uppgifter att lära allmänheten glömma hvad den bör glömma, och samma oegentlighet som anmärks vid denna preskriptionstid finnas vid alla dylika. hvarföre också redan sofisterna tilltrodde sig bevisa både att ett korn gör, och att det ej gör en hög. Herr Almqvist har yttrat att längre eller kortare straffbestämmelser ej hafva något inflytande på den brottslige, och mot hans på stor erfarenhet grundade skäl vågar jag ej att ställa mina egna blott på psykologiska skäl stödda åsichter, men säkert är att i fråga om allmänhetens betryggande mot stölder spelar straffets långvarighet en ganska stor roll, derigenom att det sätter den brottslige ur stånd att begå nya brott så länge straffet varar. Om man vid lagstiftningen hufvudsakligen hade att taga hänsyn dertill, så skulle ganska lång strafftid säkerligen bestämmas för tjufnadsbrott, och derföre erforderliga kostnader vara särdeles väl använda.

Herr Almqvist: Det är visserligen icke första gången som, såsom

skäl för lång strafftid, blifvit åberopad fördelen för samhället att så länge som möjligt från sig aflägsna den brottslige; men strafflagen är ej blott af preventiv natur och hvilar ej på så simpla grunder, att den kan medgifva utsträckning af strafftiden för att dymedelst efterkomma någons önskan att blifva af med den brottslige. En sådan uppfattning af straffrätten hoppas jag aldrig skall förmå göra sig gällande på detta rum.

Med afseende å den väckta frågan om en viss preskriptionstid för tillräkneligheten för iteration af stöld, vill jag gerna medgifva att införande af ett sådant stadgande kunde vara ganska lämpligt, men efter min uppfattning har Lag-Utskottet icke rättighet att med anledning af en väckt motion i en bestämd begränsad fråga framkomma med förslag i andra, som ej varit i motionen afsedda. Jag vet ganska väl att, såsom en ärad talare anført, så skett, men mig synes ganska vådligt att Utskottet tager sig en dylik frihet. Grundlagen bör lika väl här som eljest tillämpas efter bokstafven, och jag har ej funnit att Lag-Utskottet är tillerkänd motionsrätt. Att så förut skett, vill jag visst ej bestrida; det har gått, såsom det ofta plär hända hos oss, nemligen så, att när en oegentlighet eller oriktighet en gång fått passera, har man deraf hemtat stöd att nästa gång gå ännu ett afsteg längre och så allt vidare, tills denna praxis, som olyckligtvis nära nog vunnit häfd — bragt oss derhän, att vi i mera än ett fall glömt bort lagens grund och syftemål. Jag får säga att jag, såsom ledamot af Lag-Utskottet, motsatt mig ett sådant förfaringsätt att med anledning af en motion komma fram med helt andra förslag och till och med alldeles motsatta dem motionären framställt, och jag kommer aldrig att lemna min röst till ett dylikt förfarande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att med anledning af hvad Herr *von Sydow* anmärkt derom, att uti det förslag, som han uti sin vid utlåtandet fogade reservation afgifvit, följande tryckfel förefinnas, nemligen att å tredje raden af första momentet efter orden *högst två år* skiljetecknet *semikolon* blifvit insatt i stället för *punkt*, samt att den efterföljande meningen, börjande med orden "Begär någon tredje gången stöld", blifvit sammanförd med det första momentet, i stället för att utgöra ett särskildt moment, Herr Grefven och Talmannen till en början finge hemställa, det Kammaren behagade besluta, att de sålunda anmärkta tryckfelen borde rättas.

Svarades ja.

Sedermera förmälde Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å den nu ifrågavarande punkten följande yrkanden blifvit framställda, nemligen: 1:o att densamma måtte af Kammaren bifallas; 2:o af Herr *von Sydow*, att Kammaren skulle antaga det förslag, som af honom blifvit afgifvet uti den vid utlåtandet fogade reservationen; 3:o att punkten måtte återförvisas; samt 4:o att densamma skulle afslås.

Herr Grefven och Talmannen framställde härefter först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, sedermera proposition på antagande af Herr *von Sydows* förslag, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, vidare proposition på återremiss af punkten, hvartill svarades många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på afslag å punkten, hvilkens proposition besvarades med många nej jemte några ja; hvarupå och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blifvit framställd samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammarerna, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit återremiss af punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess beslut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50.

Nej — 36.

2:dra, 3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Herr Bergstedt: Det är kanske orätt att yttra sig i en fråga, hvilken så tydligt som denna icke nu kan föranleda till någon åtgärd. Men hvarje representant har sin käpphäst, och jag har också min. Jag har föresatt mig att icke släppa ur händerna något tillfälle att söka vinna anhängare för en öfvertygelse som blifvit mig dyrbar, och därför utbedjer jag mig nu för en stund Kammarernas välvilliga uppmärksamhet.

Det är isynnerhet otacksamt att tala för en sak som förr haft bättre utsigter än nu. Men detta är förhållandet med en ganska stor klass af frågor, och isynnerhet de så kallade humanitetsfrågorna. Vissa sådana hafva en tid ganska stark opinionsfläkt för sig, och det beror ibland endast på en tillfällighet att de icke i en rask vändning gå igenom. Vi minnas alla huru vid 1867 års riksdag åsigterna för dödsstraffets borttagande ur lagen voro så enhälliga, att Andra

Kammaren med en högst betydlig majoritet biföll det derom väckta förslaget, hvilket här föll på en enda röst, hvars uteblifvande berodde på en ren slump. Redan följande riksdag hade tankesätten undergått en märkbar förändring. Val hade Lag-Utskottet med en obetydlig röstöfvervigt tillstyrkt ett äfven då väckt förslag om dödsstraffets afskaffande, men denna gång afslogs det af Andra Kammaren med stor majoritet och icke ens ett amendement, tillstyrkande att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med en underdänig anhållan att Kongl. Maj:t täcktes tillse, huruvida icke tiden vore inne att ur lagen borttaga denna straffart samt i sådan händelse derom till en kommande Riksdag göra framställning — ett förslag i reservationsväg inom Utskottet framstaldt af en man, som nu sitter i Konungens råd och understödt af en annan, som tillforene innehåft samma höga förtroende — lyckades komma under Riksdagens öfverläggning. I denna Kammare ansåg ingen löna mödan att yrka bifall till motionen.

Det är med detta slags frågor såsom med höstrågen, hvilken till en början står så lofvande grön men vissnar bort för de första frostnätterna, ehuru roten står frisk inunder. Jag tror att sådan är händelsen äfven med frågan om dödsstraffets afskaffande: hvad som vissnat bort är endast den brådväxta känslobrodden, och detta är knappast att beklaga, ty äfven här står roten frisk, och det är starkare krafter, hvilka, när tiden kommer, å nyo skola bringa henne till växtlighet.

Nu har, som sagdt, en skarp höstvind gått öfver denna lofvande brodd. Man talar icke mer om nödvändigheten för vårt land att hålla jemna steg i folkens kapplopning om humanitetens pris: frågan ställer sig på en allvarsammare grund. Att det allmänna medvetandet ännu icke uppväxt till full kraft att genomföra lagförändringen synes otvifvelaktigt, ty eljest skulle nog önskingar äfven vid denna riksdag hafva framställt sig i en mera deciderad och fordrande form än den här föreliggande motionen. Men det ingår äfven ett annat element i det tålmod, hvarmed de som önska dödsstraffets afskaffande hittills gifvit sig till freds. Vid 1868 års riksdag uppträdde den man, som då stod kronan närmast, och yttrade att han för sin del icke ännu ansåg tiden vara inne att borttaga dödsstraffet ur lagen. Men han hoppades, och detta hans ord vägde såsom alltid mycket tungt, att saken skulle i tillämpningen reglera sig sjelf, och att dödsstraffet, äfven utan lagförändring och utan särskilda nådeansökningar, skulle af sig sjelft försvinna.

För alla dem, som tvifva på samhällets rätt att förfoga öfver den dyrbaraste egendom menniskan undfått, innebar detta ord en stor tröst; de hoppades att en erfarenhet skulle vinnas, som snart skulle berättiga till en formlig förändring i lagens bokstafliga redaktion. Detta hopp har nu blifvit sviket. Jag vet icke huru erfarenheten kan ställa sig när man betraktar saken under en längre tiderymd, men för mig vill det synas att de sista veckornas företeelser, med den nära utsigten på hvad som kallas den menskliga rättvisans tillfredsställande, icke gifva vid handen, att de drifter, som leda menniskor till fasansfulla gerningar, låta sig af sådana varningar afskrac-

kas. Jag kan icke påminna mig att mord varit talrikare än just under dessa sista veckor. Denna omständighet är för mig icke så litet talande, ehuru jag medger, att den erfarenhet, som ännu är vunen, är för kort för att derpå bygga en fullt ofelbar slutsats.

Gå vi något längre tillbaka i tiden, så tror jag det vara fullt konstateradt att brotten icke förekommas af stånghet i lagstiftningen. Under den engelska konungen Henrik VIII:s långvariga regering dömdes icke mindre än 72,000 personer från lifvet, hufvudsakligen för små stölder. Lyckligtvis har erfarenheten intygat, att brotten mot egendom och lif icke äro talrikare, derföre att man ej längre anser nödvändigt att af Englands nu mångdubblade befolkning i medeltal årligen aflifva 2,000 personer. Icke heller tror jag att sedlighet, rättskänsla och aktning för lagarne inom vårt eget land annat än vunnit på den anmärkningsvärda förminskningen i dödsstraffen, från två- eller trehundra om året, hvilket jag tror var regeln på 1600-talet, till två eller tre, hvilket var medelsiffran på den senaste tiden, tilldess all tillämpning af dödstraffet, under de nära sex år som ligga oss närmast, helt och hållet upphört.

Den återgång i de allmänna föreställningarne, hvilken knappast kan förnekas, måste väl, om den eljest har någon rimlig grund, bero på något nytt anslag af de djupaste strängar som ljuda i människohjertat. Det har i tidnings- och broschyrlitteraturen på senare tider förekommit några företeelser, som slagit mig med häpnad. Jag läste häromdagen i en tidning, som hör till de aktningvärdare, en insänd artikel, hvori talas om det omenskliga deri, att staten håller förbrytaren innesluten i ett mångårigt fängelse, och författaren frågar, om det ej är barmhertigare af staten att, i stället för att sålunda lefvande begrava honom, bereda honom en "lätt och smärtfri död", sedan samhället på sin bekostnad gjort hvad det kunnat för att bereda honom en sällare lott på andra sidan om graiven.

Det måste vara en djup rörelse i det andliga medvetandet, ur hvilken sådana yttranden kunna framgå. För mig synas de bevisa allt annat än helsa; men äfven i den sjukliga öfverretning, hvarom de vittna, ligger ett faktum, som icke låter sig bortresonneras, och då de icke äro enstaka, måste det uti dem finnas något, om också aldrig så litet, som förtjenar afseende. Jag vill gerna se dem från deras ljusaste sida och betrakta dem såsom en protest mot den fälska filantropi som blottställer oskyldiga personers lif för att skydda brottslingens. Det kan med full rätt sägas, att den som lefver i daglig beröring med grofva och förhärdade brottslingar bör, utöfver den ringa godtgörelse han af staten åtnjuter för sin mer än hårda tjänst, också hafva någon säkerhet till lif och lem och icke stundeligen vara utsatt för lömska öfverfall. Det torde vara nödvändigt att utsträcka fängbevaktningens rätt till sjelfförsvär och kanske giiva den vapen i händerna, för att i nödfall värna ett lif, hvilket i alla händelser måste anses vara af samma värde som brottslingens. Derom vill jag icke nu yttra mig, ty dertill fordras en erfarenhet som icke är lätt att förvärfa. De som lika med mig ifra för dödsstraffets afskaffande neka icke, att det finnes tillfällen då ett människolif kan behöfva uppoffras för att frälsa flere, eller för att betrygga samhäl-

lets välfärd. Men den menckliga känslan försonar sig lättare med ett plötsligt afskärande af lifstråden, om det, under ett ögonblick af förfärligt nödtvång, icke utan alltiör stora faror kan undvikas, än det långsamt och lagligt mediterade dödshugget, sanktionerad af kyrkan och vid utförandet åtföljdt af vissa religiösa former.

De som stridt för dödsstraffets afskaffande hafva fått uppbära mycken smålek för känslorjunk, veklig filantropi och annat af samma beskaffenhet. En sådan svaghet tillhör icke de år som vi nyss genomlevvat, hvilka på ett nästan förfärligt sätt härdat våra nerver. Försynen har bevarat oss från smärtan att med egna ögon se, men vi hafva dock hört och känt allt hvad som under dessa år föregått i hjertat af det civiliserade Europa, först under ett rysligt krig som fordrat mer än 200,000 menniskooffer, och sedan under en ännu ryssligare, så kallad fred, som i form af verkställda dödsdomar bäddat icke hundratal utan tusental i blodiga grafvar. Tiden är icke kräsmagad, och troligt är att de många, som skulle rysa tillbaka för sjelfva skådespelet af en verkställd dödsdom, icke skoia svikas af sina nerver, när de snart få läsa dessa långa och omständliga tidningsberättelser, hvilka för inbillningen synas hafva samma retelse som en sensationsroman.

Det är således icke den sentimental bevisföringen som här vidare kan göra sig gällande, och så godt är det, ty känsla och fantasi kunna göra mycket till att föra viktiga frågor ett stycke framåt, men när det gäller att bringa dem ända fram till målet, då måste djupare krafter tagas i anspråk; då kör man utan krus känsligheten och humaniteten på porten. Då blir det frågan om hvad som är rätt och hvad som är nyttigt.

Rättsfrågan i afseende på dödsstraffet har nu blifvit behandlad i mer än hundra år; den vaknade, liksom alla andra stora frågor, hos Beccaria under formen af ett tvifvel. Annu i denna stund står den för oss i formen af ett hemskt frågetecken. Hvad är rätt? Hvad är sanning? Förfärliga frågor, hvilka vi här på jorden aldrig kunna få fullkomligt besvarade, men som vi icke heller ett ögonblick få lemna obesvarade. Vi måste oupphörligen sträfva att lyfta en flik af den slöja, som döljer den rena sanningen, men vi måste vara nöjda, om vi blott kunna vinna något uns mer sanning och rätt än våra förfäder.

Två vägar hafva varit beträdda för att komma till insigt om det rätta i lagstiftningen. Å ena sidan har man velat i de bibliska urkunderna söka en ledning för de moderna samhällenas lagstiftning och utan hänsyn till förändrade tidsförhållanden tillämpat det gamla judafolkets stadgar, men en klarare insigt i uppenbarelsens väsende har lärt oss, att den är oss gifven att vara en lykta för våra fötter i vårt sedliga och andliga lif, icke en norm för vårt kriminalväsende. Å andra sidan har man försökt att på spekulationens väg komma till målet. Men spekulationen är lik silkesmasken, som endast kring-spinner sig med sitt eget innehåll, och om det än låter stolt och stort att på den rena tankens väg deducera sig till det kategoriska imperativet, så har erfarenheten tillräckligt visat, att det på denna

bana är omöjligt att komma till en ovilkorlig och för hela menskligheten bindande rättsnorm.

Men frågan om det absolut rätta har på den sista tiden fått ett nytt uppslag, som svårligen torde kunna undgå att inverka på lagstiftningen, nemligen i det stora problemet om den menliga viljans frihet, hvars lösning med allt starkare fordringar tränger sig på vår tids människor. Har icke människan full frihet att vilja det goda och icke vilja det onda, då kommer lagstiftaren i en mycket betänklig ställning. Hvar skall han då stadna med de bestraffningar, genom hvilka han vill hämma det onda i världen? Finnes icke denna frihet i så fullt mått som hittills blifvit förutsatt, så kommer han till ett tvifvel, om det icke ändå vore skäl att pruta något på straffet och sätta nåden ett litet steg framför rätten.

Frågan om den menliga viljans frihet har under ett sekel icke blott varit under trägen behandling af tänkarne, utan äfven blifvit upptagen från ett håll, der man minst väntat det, nemligen från naturvetenskapernas sida. Litteraturen från början af detta århundrade visar några besynnerliga bemödanden att på denna väg trefva sig till sanningen. Vi känna alla Galls och hans efterträdares frenologiska funderingar, huru de sökte att i ojemnheterna på hufvudskålen utfinna de menliga anlagen. Men man nöjde sig ej med teorien, och en Nordamerikansk författare, som skref för några tiotal af år sedan, har försökt att tillämpa den på det praktiska lifvet. Han önskade att statens profning af dem, som sökte offentlig anställning, i första rummet skulle inrättas ur frenologisk synpunkt, och särskildt fordrade han en mycket omsorgsfull undersökning med dem som skulle anställas vid uppördsväsendet, för att försäkra sig om frånvaron af tjuforganet, ett nonsens som naturligen icke kunnat tagas i allvarlig öfverläggning, men som möjligen kan innebära en vink att, vid bestämmandet af lefnadsbana, de naturliga anlagen icke böra alldeles lemnas ur räkningen.

Med ett helt annat allvar har på de äldra sista åren den fysiologiska vetenskapen upptagit frågan om förhållandet mellan kropp och själ, och fakta hafva kommit i dagen, hvilka åtminstone väcka någon ovisshet om den allmakt hvarmed anden efter den allmänna föreställningen beherrskar den jordiska materien. Samtidigt har en annan sida af naturvetenskapen sträfvat åt samma mål, nemligen den som aktgifver på de ständigt fortgående förändringarne inom det lägre animala lifvet. Nu frågas: skall icke en sådan, genom många generationer fortgående förädling af djur och växter också hafva någon tillämplighet på människan? Det vore i sanning sällsamt, om människan, den högsta länken i skapelsens kedja, skulle lemna i arf åt sin afkomma endast sitt timliga förvärf, sina anletsdrag och vissa yttre egenheter, men ingenting af sina sedliga egenskaper, sin vilja och sina sträfvanden. Och är det icke sannolikt, att hvarje generation åt sina efterträdare lemnar ett ökad arf af godt eller ondt, utöfver hvad den sjelf emottagit af sina föregångare? Om så är, då måste denna arfsynd, hvilken den bibliska berättelsen skildrar såsom en följd af den första människans olydnad mot skaparens befallning, visa sig såsom ett under många generationer fortsatt ho-

pande af brottsliga instinkter, hvilka under gifna förhållanden kunna återhållas och synas slumra, för att under andra omständigheter ånyo framträda i hela sin förstörande vildhet.

Att sådana instinkter fortlefva hos vissa familjer och hela folkslag, är en erfarenhet, som knappast vidare låter sig förnekas. De kunna öfverhoppa hela slägtled, för att på nytt framträda när de äro minst väntade. Endast på detta sätt kan man förklara förekomsten af ohyggliga brott hos personer, hvilka genom lefnadsställning och uppfostran kunna synas hafva bort vara varnade för alla sådana frestelser.

Kan viljan arfvas, då blir det en strängare fordran än någonsin ställd på hvarje enskild, till att så uppfostra den, att han må kunna lemna henne stärkt och renad i arf till sin afkomma; men detta är en angelägenhet, som faller inom religionens och sedlighetens område, icke inom lagstiftningens. Hvad samhället har att göra är endast att tillse, huru vida icke i hvarje brott som begås finnes en massa af medbrottslingar, lefvande eller döda, allt ifrån den första stamfadren, ned igenom räckan af otaliga generationer, och om så är förhållandet, då får lagstiftningen icke längre stanna vid ett tuppfjät, utan låta nåden med ens taga ett jättesteg framför rätten. Skulle de som skriva lagarne en gång blifva genomträngde af den vissheten, att den brottsliga viljan icke är så fullkomligt sitt eget verk, som de hittills antagit, då kommer utan tvivel statens samvete att finna luften qvaf; man börjar kanske att betrakta brottslingen mindre såsom en själfmedveten och själfbestämmande våldförare af samhällets ordning, än såsom en sjukling, en sömngångare, som med slutna ögon vandrar på takåsarne, och hvilken man hittills lätit våldsamt nedstörta, på det han icke måtte bringa takpannorna i olag. Då kanske man i stället blir mera betänkt på att bereda honom en fallskärm och att sedan träffa stranga, men icke oförsonliga åtgärder, för att omöjliggöra den farliga vandringens upprepande.

Då blir det tid att omskrifva, icke en, men många paragrafer i lagboken, och då skall det förfärligaste af alla straff också utan misskund blifva derur utplånadt. Huru länge det dröjer, veta vi ej, och kanske knappast våra närmaste efterkommande skola få skåda den. Men visst är, att den en gång skall komma, och med den säkra öfvertygelsen derom kunna vi, som önska dödsstraffets borttagande, men se oss oförmögna att för det närvarande genomdrifva våra önsknigar, låta hvarje formelt yrkande falla.

Herr Hasselrot: Kammaren känner min åsigt i förevarande fråga. Jag har haft tillfälle att uttala den vid särskilda tillfällen och sednast den 2 Mars 1868, då denna fråga sist här var föremål för behandling. Jag yttrade då allt, hvad jag i saken hade att säga, och jag har nu intet att tillägga, utan tillåter mig återopå detta mitt yttrande, såsom vore det i dag afgifvet, enär jag icke vill trötta Kammaren med dess upprepande. Jag hoppas, att den tid icke skall vara långt aflägsen, då allmänna meningen skall så högt uppresa sig mot detta grymma och ohyggliga straff att det skall bli omöjligt tillämpa det.

Jag anhåller att få nedlägga min protest mot Lag-Utskottets svar på Herr Tjernlunds motion.

Herr von Koch: Jag skulle kanske icke heller yttra mig i dag, då jag har föga hopp att frågan just nu kan gå långt framåt, men det är några omständigheter som förmått mig att bryta tystnaden. Dessa bestå dels deruti, att troligen just denna dag för första gången på fem och ett halft år svenskt blod flutit under bilan; dels deruti, att Lag-Utskottets betänkande är af den art, att jag icke tror, att det bör godkännas, åtminstone icke till sina motiv, emedan i detta sednare hänseende utlåtandet efter min tanke innebär åtskilliga oriktigheter. Med kändedom om den lagkunskap och de kunskaper i allmänhet, som finnas hos Herrar ledamöter i Lag-Utskottet, kan jag icke på annat sätt förklara dessa oriktigheter, än att Lag-Utskottet beklagligtvis behandlat denna fråga något lätt, emedan densamma förmodligen för ögonblicket icke ansågs vara af praktisk vikt. Det kan dock vara af praktisk vikt om svenska representationen, ännu 1872 år efter Kristi födelse, af sitt Lag-Utskott afstyrkes att göra något för dödsstraffets afskaffande, och om detta Utskott motiverar sin hemställan på sätt här skett.

Det första jag har att anmärka emot Utskottets utlåtande är den faktiska oriktigheten deri, att man 1864, "stannade vid den utväg att icke bibehålla dödsstraffet såsom absolut påföljd för något brott utan endast såsom alternativ mot straffarbete på lifstid". Detta är väl icke fullt enligt med verkliga förhållandet, ty dödsstraffet är absolut påföljd just för det brott, hvarpå jag nyss alluderade, eller dråp som begås af lifstidsfånge, när mildrande omständigheter ej förefinnas. Hade icke detta stadgande funnits, så hade kanske icke i dag människoblod runnit här i Sverige under bödelsyxan. Hade äfven i detta fall funnits valfrihet för de lägre domstolarne, såsom till och med i fråga om giftmordet, så är det möjligt att man icke behöft anlita en af tillfälliga personal-ombyten inom Rådkammaren ofta beroende och vid utföningen vacklande benådningsmakt. Om man ännu dervid hade följt de varsammare, mildrande grundsatser, som under en lång tid här voro gällande och för hvilka det låg till grund, att, i fråga om ett irreparabelt straff, man fruktade tillmäta sig eller andra menliga varelser *infallibilitet*, och att man således, åtminstone när något tvifvel existerade, vare sig i afseende å bevisningen eller de mera försvarande eller mildrande omständigheterna, borde låta nåd gå för rätt, så hade ej heller i dag bödeln blifvit använd. Vi hade nemligen många år, under hvilka intet dödsstraff exequerades, så fort det fanns en enda person inom Högsta Domstolen eller Konseljen, som tillstyrkte nåd. Den tiden är nu förbi. Man aktar nu icke ens på uttalandet af den utaf Högsta Domstolens ledamöter, hvilken egnat en stor del af sin lefnad åt specialstudier i denna fråga!

Lag-Utskottet tillägger vidare: "och längre hafva de mest kultiverade nationerna inom Europa hittills icke gått". Jag tror, att också denna uppgift är oriktig, ehuru den naturligtvis kan rättfärdigas, om man sjelf får uppgöra sin definition på hvad som menas med "kultiverad". Jag vill dock för min del högt protestera emot att

man såsom *icke kultiverade* utdömer de nationer, som utstrukit dödsstraffet ur sina lagböcker. Sedan jag sista gången yttrade mig i denna fråga, den 2 Mars 1868, efter hviken tid icke heller jag funnit ringaste anledning att afvika från de åsigtter, som jag då yttrade, har åtskiligt i andra länder passerat i afseende på frågan om dödsstraffet, och jag vill nu nämna hvad som i detta hänseende kommit till min kännedom. Så vidt jag kunnat inhemta, i saknad af det bibliotek, som jag har i mitt landtliga hem, står frågan om dödsstraffet för närvarande så, att

Dödsstraffet är afskaffadt i följande stater, nemligen:

1:o. I *Toscana* sedan 1859 (ehuru *Toscana* numera är införlifvadt med konungariket *Italien*, hvarest dödsstraffets afskaffande år 1865 beslutades med 150 emot 91 röster af 2:dra kammaren, men till följd af 1:sta kammarens beslut kvarstår i öfriga delar af riket).

2:o. I kantonen *Neuchâtel* sedan 1854.

3:o. I *Rumänien* sedan 1864.

4:o. I *Portugal* sedan 1867. (Antogs af deputerade kammaren med 98 röster mot 2; af senaten enhälligt; — sedan 1852 ingen af-rättning).

5:o. I kantonerna *Zürich* och *Ticino* sedan 1866.

6:o. I *Holland*, der sedan 1860 ingen af-rättning egt rum, har 2:dra kammaren med 48 röster mot 30 för ej länge sedan antagit ett ifrån *regeringen* utgånet förslag om dödsstraffets afskaffande. Jag vet dock ej om lag derom ännu är utfärdad.

7:o. I kantonen *Genève* sedan den 24 Maj 1871 samt

8:o. Dessutom bland de *Nord-Amerikanska Fristaterna Michigan*, (sedan 1847,) *Rhode Island* (sedan 1853) och *Wisconsin* (sedan 1856).

I *Tyskland* har dödsstraffet länge varit afskaffadt i *Nassau*, *Oldenburg*, *Anhalt Dessau* och *Anhalt Köthen*, samt i *konungariket Sachsen* sedan den 1 Oktober 1870. Men den 23 Maj 1870 vid antagandet af en för hela *Nordtyska förbundet* gemensam strafflag gillades med den ringa majoriteten af 8 röster (127 mot 119) *regeringens* förslag om *dödsstraffets bibehållande*, hvilket haft till följd att dödsstraffet blifvit återinfördt i nämnde delar af *Tyskland*. Det bör dock märkas, att *Furst Bismarck* endast genom hotet att *regeringen* skulle återtaga hela förslaget om en för *Nordtyska förbundet* gemensam strafflag lyckades genomdrifva sin vilja. Vid *första* vöteringen (den 5 Mars 1870) hade *Nordtyska förbundsriksdagen* med 118 röster mot 81 beslutat att de §§ i strafflagsförslaget skulle ändras, der *dödsstraff* förekom, och detta straff uteslutas från straffarternas antal. Samtidigt, eller den 5 Mars 1870, hade deputerade kammaren i *Baden* med 40 röster mot 9 beslutat dödsstraffets afskaffande. Den utmärkte statsmannen, som år 1870 hade annat att tänka på och som tilläfväntys, när kriget stod för dörren, icke ville stöta sig med de vanligen mest ifriga vännerna både utaf kriget och dödsstraffet, har redan nu offentligen brutit med både junkrar och papister. Sedan han beträddt reformernas bana skall han troligen ej skilja sig från sina nya frisinnade vänner uti hvad för hvarje verklig reformvän i mer än en bemärkelse är en *lifsfråga*.

Den 7 *Februari* 1872 har ständerrådet för *Schweiz* tillstyrkt *natio-*

naivrådets beslut om dödsstraffets upphäfvande i *alla* till edsförbundet hörande kantoner. Saken beror numera på den folkomröstning, som skall ske inom de särskilda kantonerna.

I <i>Finland</i> har ej någon afrättning egt rum sedan 1826	= 46 år.
I <i>Ostfriesland</i> ej sedan 1819	= 53 "
I storhertigdömet <i>Hessen</i> , hertigdömet <i>Braunschweig</i> och hertigdömet <i>Coburg-Gotha</i> ej sedan 1862	= 12 "
I storhertigdömet <i>Mecklenburg Strelitz</i> ej sedan 1820	= 52 "
I <i>Lippe Detmold</i> ej sedan 1800	= 72 "
I storhertigdömet <i>Oldenburg</i> ej sedan 1842	= 30 "
I den fria staden <i>Lübeck</i> ej sedan 1827	= 45 "
I <i>Baden</i> ej sedan 1863	= 9 "
I <i>Württemberg</i> ej sedan 1866	= 6 "
I <i>Belgien</i> ej sedan 1864	= 8 "
I <i>Norge</i> ej sedan 1864	= 8 "

Bevisen för talrikheten af de så kallade *justitie-morden*, eller oskyldigas afrättning, framdragas ännu idkeligen. Den tyska deputeraden *Goldmarks* oskuld uppdagades 20 år efter afkunnandet af dödsdomen 1848. *Lesurque* tros allmänt hafva varit oskyldig. Till och med i England, der *alla* juryns ledamöter måste blifva eniga om domen, hafva 3 bröder och dessa försvarade af Daniel O'Connell, tidens värtaligaste advokat, blifvit afrättade för mord, dertill de sedan funnits alldeles *oskyldiga*.

Likaledes upprepas äldre och samlas nya bevis emot den afskräckande kraft man inbillat sig finna uti afrättningar. För fångpredikanten Roberts hade, utaf 167 till lifsstraff dömde 161 bekant sig hafva varit närvarande vid offentliga afrättningar.

Dylika bevis, nu hopade, hafva *annorstädes* fått gälla, för att bidraga till beslut om dödsstraffs afskaffande, eller för att fortfarande inhibera dess verkställande.

Så mycket om nuvarande tillstånd på andra ställen och huruvida, såsom Lag-Utskottet säger, ingen *kultiverad* nation hittills gått längre än vår egen eller till att sätta dödsstraffet alternativt med annat straff. När det steget togs 1864, så tror jag att det *då* var ganska klokt och ett stort framsteg. På den tiden gjorde man här i landet snabba framsteg på reformernas bana, hvadan man *då* egde hopp att *snart* fränkomma ett öfvergångsstadgande, som endast rättfärdigades af osannolikheten att, på en gång, kunna komma längre. Under de sista ständsriksdagarne gick nemligen äfven denna fråga allt jemt framåt, och äfven under den första riksdagen under nyare representationssättet hade denna reformanda icke afsvalnats. Det visar sig bäst af voteringarne om denna fråga vid 1867 års riksdag, då endast genom en tillfällig försummelse att afgifva vote-ringsedel utaf en närvarande ledamot, som nyss förut varmt yttrat sig för dödsstraffets afskaffande, sådant ej blef denna Kammares beslut och i Medkammaren majoriteten för dess afskaffande var 103 mot 53. Sedermera har, tyvärr, en *reaktion* inträffat i detta, som i många andra fall, och i synnerhet i allt som rör lagstiftnings- och beskattningsfrågor. Jag, som icke kan fränsäga mig någon skuld i

det nya representationssättets införande, alldenstund jag dertill med min röst bidragit, skulle känna ett djupt ansvar hvila äfven öfver mig, om jag skulle gå i grafven med den föreställning, att det allt framgent skulle komma att gå såsom hittills: att detta nya maskineri, som man egentligen antog för att få reformer i beskattning och lagstiftning, skulle visa sig så otillfredsställande, som åtminstone jag för min del hittills funnit detsamma. Jag tröstar mig dock dermed, att efter alla stora reformer vanligen en *reaktion inträffar*. Sådana hafva sin tid. Jag hoppas, att den nu varande snart skall hafva gått till ända. Jag är för min del till och med öfvertygad om att dess dagar hos oss snart äro räknade. Mitt hopp om att man i nu förevarande fall skall snart komma på vägar, som jag för min del anser vara bättre, är dock egentligen hvilande på en annan särskild grund. Efter mitt sätt att se saken, hafva nemligen bättre åsikter nu börjat att göra sig i hög grad gällande inom det teologiska gebitet, bibelforskningens och bibelförklaringens område. Till och med inom den katolska kyrkan bortrensas och utdöms från bibeln papistiska, jesuitiska och andra mer eller mindre själfviska tillsatser, och den kristna läran återföres till öfverenstämmelse med *dess Høge Stiftares rena åsikter*, sådan Han Sjelf, Hans lärjungar och dessas närmaste efterföljare uppfattade dem. Nutidens prester hafva, med nästan mera kraft än lekmän, uppträdt mot hierarkiska påfund. mot medeltidens prestlist och den dermed ofta förbundna statskonst.

Jag gläder mig deråt, att den *sanna kristendomens milda läror åter* kungöras af prester. Jag hoppas att de argumenter, som förr nästan alltid anfördes mot exempelvis *hvarje* lindring i straff af presterskapet, speciellt här i Sverige af vårt gamla prestestånd och dem, som lutade åt dess åsikter, nu äro öfvergifna eller skola öfvergifvas. Sedan det äfven på andra ställen visat sig, i synnerhet vid den sista öfverläggningen om nu föreliggande fråga i Tyskland, då en af de kraftigaste försvararne för dödsstraffets afskaffande var en katolsk canonicus (*Kasper*) och enligt den mest kompetente domares (författarens af "Die Todesstrafe in ihrer kulturgeschichtlichen Entwicklung" Hitzels) vittnesbörd "det skönaste och djupsinnigaste" föredraget mot dödsstraffet, under en lysande debatt (discussion magnifique) var det af den berlinska predikanten *Jonas*; så hoppas jag, att det *hädanefter* icke är från presternas sida som en mildare lagstiftning kommer att bestridas. Jag tror att hvar och en af Herrarne, som deltagit i den gamla representationen och påminner sig, att för hvarje *tuppfjät*, som man ville taga för mildring af strafflagen, man decideradt hade emot sig hela Presteståndet, kanske med undantag af en eller annan stänkröst, nu med mig skall fröjdas åt utsigten att "få bot der man tagit sot". Om här i landet vi kanske än få vänta derpå, att våra vördade religionslärare, i frågan om straffmildring, kasta sig främst i striden, så har jag dock, tackad vare Herran! fått nu helt nyss upplefva åtminstone en stor straffmildring. mot hvilken ingen af dessa lärare höjt sin stämma. Nu har man som sagdt är, allmänt börjat gå i en, som jag tror, sannt kristlig riktning och sökt återföra kristendomen till hvad den var, innan menskliga påfunder och interpolationer i bibeln börjat göra sig gällande och

de världsliga intressena sammanknutits med de andliga. En sats, hvarpå man nu bygger och som jag för min del länge trott vara den riktiga, är, att vår höge religionsstiftare icke gillade dödsstraffet. Det blefve för vidlyftigt och är öfverflödigt här att ingå i en deduktion deraf, men jag vill blott påminna om hvad Han svarade, när fariseerna framledde till honom en qvinna, som enligt mosaiska lagen gjort sig skyldig till att blifva stenad. Han svarade, såsom vi alla veta, "den som känner sig utan synd, kaste första stenen på henne." På *den* tiden lär, åtminstone i den krets Han då stod, icke kunna hafva spårats, att det var någon, som vågade taga upp *den* stenen. Jag föreställer mig, att Han, när Han ville förekomma blodsutgjutelse, icke ansåg sig behöfva säga mera, ty Han kände sitt auditorium, och att ingen af detsamma skulle våga tillmäta sig syndfrihet. De första kyrkofäderne uttalade sig på det aldri bestämdaste mot dödsstraffet. Jag vill icke nu uppehålla Kammaren med många citationer, men om det tillåtes mig, skall jag taga mig friheten att i protokollet sålunda vidare bestyrka mina uppgifter*). Det var först, när man började utdela aflat och att antaga, att människor funnos, som voro *infällibla*, samt man ville införa *en allena saliggörande kyrka*, det vill säga från ungefär Konstantin den Stores regering, som de *kristna* började gilla dödsstraff. Frågan om dettas afskaffande har *derefter* icke annat än ryckvis, under inflytande af någon stor personlighet, gått framåt ända till för omkring hundra år sedan eller *Beccarias tid*. *Reformationen* hade så mycket annat ondt att bestrida, att *Luther* och våra andra reformatorer icke togo ut något steg på denna bana. Tvärtom finnas yttranden af *Luther*, som kunna anföras *för* dödsstraff, hvilka jag beklagar att han fällt, och hvilka jag icke kan förklara på annat sätt, än att äfven *den* store anden var belastad med menskliga svagheter. Det är också ett bedröfligt faktum, att det största antal afrättningar, som man kan anföras är från den tidens så kallade *Lutherska stater*, nemligen, såsom min ärade granne riktigt citerade, från det land, som styrdes af *Henrik VIII*, denne monark, som förklarade sig vara anhängare af reformationen, ehuru derom kunde vara åtskilligt att säga. Han lät verkställa 72,000 dödsdomar. Icke en gång hans dotter, den stora *Elisabeth*, var mildare, om hon också såg sig litet bättre före i afseende på verkställda dödsstraff. Under hennes regering uppgick antalet dödsdomar till 89,000. Dödsstraffet bibehölls, som sagdt, inom de *Lutherska staterna* och äfven i de reformerta. *Calvin* förklarade sig i början emot dödsstraffet, men öfvergick slutligen, som bekant är, och föranledde sjelf en blodsutgjutelse, som fläckt den store mannens minne. Vi veta, att det icke dröjde länge, innan äfven de reformerade kyrkorna började anse sig nära nog allena saliggörande; och under krigen mellan olika kristna trosbekännare blef det icke fråga om afskaffande af dödsstraff, utan om att införa *sin* tro *med* *eld* och *svärd*. För min del anser jag, att vi nu snart skola befinna oss på den punkt, att ingen, utom möjligen den som mer

*) Se härom »Die Todesstrafe vom Standpunkte der Religion und der theologischen Wissenschaft». Von *Hitzius*. Preisbelönt skrift 1870.

eller mindre, bär eller annorstädes, lutar åt dogmen om mänsklig infallibilitet, skall våga sätta sitt namn under en dödsdom. Det är i hopp derom, att hvad som är rätt och sannt af kristendomens grundsanningar skall komma att i detta fall göra sig gällande och medföra icke blott denna utan så många andra reformer som dermed ega sammanhang, äfvensom att den reaktion, som jag äfven i andra fall tyckt mig spåra i vårt nya riksdagsmaskineri, snart öfverleift sin tid, som jag anser mig kunna vara lugn för det votum, som jag eljest skulle beklaga, att jag afgaf i December 1865.

Jag vill nu med ett exempel illustrera, huru papister och jesuiter af alla slag på de flesta ställen fordom förforo. De proklamerade ofta såsom en regel från den urkristna tiden: *ecclesia abhorret a sanguine*, men som de visste råd för allt, så hittade de på, att det gick mycket bra an att taga lifvet af folk utan att bryta mot denna regel, om man nemligen brände dem, och detta gick an derföre, att det skedde *sine effusione sanguinis*. Denna brännålder varade länge.

Af dem, som icke på samma sätt som jag förstå och tolka den Heliga Skrift, hör man ofta för straffet åberopas regeln "*lif för lif*." Jag tillåter mig erinra mot dem som vid lagstiftning synas stå och vilja stadna vid *Gamla Testamentets* ståndpunkt, att om de något närmare granska endast Moseböckerna, skola de icke der finna stöd för *stillastående*, utan tvärtom för *framåtskridandet* i brottmålslagstiftning. Jemför man (4 kapitlet 23 versen) första boken, då lif togs för ett tillfogadt sår, med den tredje (24 kapitlet 20 versen), så skall man genast finna — utan att gå till de ändå varsammare och mildare föreskrifterna om behof af 2 å 3 vittnen uti fjerde boken (15 kapitlet 30 versen) och femte boken (17 kapitlet 6 versen, 19 kapitlet 15 versen) samt fristad för dråpare i samma bok (35 kapitlet 6 m. fl. verser), (se ock Josua 20 kapitlet 3 versen) — huruledes *sjelfva talonen* redan var ett stort steg till hejdande af *sjelfhämnden*. Anhängare af vedergällningsrätten och de som förmena att denna skulle bäst passa äfven ännu och för oss, synas emellertid, då de åberopa regeln *lif för lif*, glömma bort den nästa, *öga för öga*. Jag tror att det nu för tiden ej finnes någon som icke skulle anses såsom ett vilddjur, om han ville döma efter regeln *öga för öga* eller till och med *tand för tand*; men att det deremot finnes mången, som gör anspråk på att vara, om icke helgon eller helig, åtminstone, jemförelsevis med oss andra, syndfri som nu handlar efter regeln *lif för lif*.

Nu några ord i afseende på Lag-Utskottets antydning, att i *vårt land tiden icke* skulle vara inne att afskaffa dödsstraffet. Hvad beträffar de motvilligas sista förskansning, den af några bland seklets största rättslärdas — Bentham och Dumont — tillräckligt belysta invändningen, när alla andra skäl tryta: "*Le temps n'est pas venu*"; så vill jag endast besvara den med några frågor:

Kunna svenskar icke ännu, såsom den ädle representanten för 50 år sedan, sanningsenligt säga: *när vi mäta oss böra vi vara ödnjuka, när vi jemföra oss kunna vi vara stolta?*

Hvarför har man upphört, att med vår Konung "tänka högt om svenska folket"?

Hvilket folk står då högre i sedlighet, laglydnad och ordnings-sinne?

Man har ofta sagt, att på de ställen, der man afskaffat dödsstraffet, har man åter måst tillgripa detsamma. Det är sannt att det blifvit återinfördt på flera ställen, der det förut blifvit afskaffadt; Men det har *aldrig*, så vidt det kunnat utrönas af mig eller mig veterligen af personer, som speciellt egnat sig åt forskningar uti denna fråga, skett på den grund att brotten ökats *under* den tid, som dödsstraffet varit upphäfdt. Återinförande af dödsstraff har deremot så vidt mig är kändt, *alltid* skett endast till följd af revolutioner med åtföljande reaktioner, eller under yttre eller inbördes krig, då naturligtvis betänksamheten vid spillande af likars blod försvagats. Så, enligt historiska uppgifter, först i Kina, sedan i Östra Kejsar-dömet efter det, under Johannes Comnenes, i 25 år, ingen afrättning skett, så i Böhmen, hvarest under hela S:t Wenceslai regering dödsstraffets afskaffande med framgång försöktes. När ett sådant återinförande skedde i Österrike, som är det största land, der återinförandet i sednare tider skett, skedde det med det uttryckliga förklarande, att det icke var af *den* anledning att brotten ökats. Det yttrades, under öfverläggningen om ny strafflag för Tyskland år 1870, af representanten för Oldenburg, hvarest dödsstraffet då varit afskaffadt i 30 år, Herr *Becker*, att man i hans land "alltid hade tackat Gud för att vara förskonad från dödsstraffet."

Jag började mitt yttrande dermed, att jag icke hade *mycket* hopp om att frågan nu skulle komma långt, men jag har dock en *liten* förhoppning, som grundar sig derpå, att bland reservationerna mot Lag-Utskottets utlåtande i denna fråga vid 1868 års riksdag äfven fanns en, som afgafs af en man, hvilken vi alla högt uppbara och som för närvarande sitter vid Konungens rådsbord. Han tillstyrkte: "att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke tiden må anses vara inne att ur allmänna strafflagen borttaga dödsstraffet såsom straffart och, i händelse Kongl. Maj:t dervid finner nämnda straff kunna och förty böra afskaffas, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i strafflagen som blifva nödvändiga."

På detta förslag, formuleradt som nämndt är, af en utaf Konungens nuvarande rådgifvare. anhåller jag om proposition.

Herr von Sydow: I anledning af den siste ärade talarens anmärkning derom, att Utskottet skulle låtit komma sig till last oriktiga uppgifter. ber jag att få yttra några ord till svar. Dessa oriktiga uppgifter skulle först och främst bestå deri, att Utskottet säger att 1864 års lagstiftare stannade "vid den utväg att icke bibehålla dödsstraffet såsom absolut påföljd för något brott, utan blott såsom alternativ emot straffarbete på lifstid." Denna uppgift skulle icke vara riktig, enär mord och dråp af lifstidsfänge ovilkorligen skulle bestraffas med dödsstraff. Men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att det i 14 kapitlet 6 § strafflagen heter: "begår lifstidsfänge dråp, som i 3 eller 4 § säges: och äro ej omständigheterna mildrande,

mildrande, miste lifvet.* Deraf framgår, att äfven vid dråp, begånget af lifstidsfånge, dödsstraff icke är absolut påföljd.

Vidare har han anmärkt, att det icke skulle vara fullt exakt af Utskottet att yttra, att de mest kultiverade nationerna inom Europa hittills icke gått längre än vårt land. Just den framställning af lagstiftningen inom de öfriga europeiska länderna, hvilken lemnades af den ärade talaren, tyckes mig gifva Utskottet full rätt i denna uppgift.

I afseende på sjelfva saken har jag ingenting att tillägga till hvad Utskottet yttrat, utan anholder om bifall till dess betänkande i den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr von Koch, att Kammararen för sin del måtte fatta ett så lydande beslut: "att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke tiden må anses vara inne att ur allmänna strafflagen borttaga dödsstraffet såsom straffart, och, i händelse Kongl. Maj:t dervid finner nämnda straff kunna och förty böra afskaffas, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i strafflagen, som blifva nödiga."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utskottets den 29 sistlidne Februari och den 2 dennes bordlagda memorial N:o 8, med hemställan om eftergift af en del utaf Kassaskrifvaren A. Bagges betalningsskyldighet till Riksbanken för af f. Kronofogden E. Gagner falskeligen skrifna lånehandlingar.

Föredrogs ånyo Andra Kammarans den 29 sistlidne Februari och 2 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 92, med delgifvande af Kammarans beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9 öfver Herr Ola Anderssons motion N:o 38, om utarbetande af fullständig förteckning öfver alla nu gällande lagar och författningar m. m.

Herr vice Talmannen: Ehuru väl det torde möta stora svårigheter att åstadkomma någon verkställighet af det förslag, som innefattas i det nu föredragna betänkandet, på ett sådant sätt, att det dermed afsedda ändamålet må kunna vinnas, så ock då det i hvilket fall som helst torde vara nödvändigt att närmare pröfva och utreda grunderna

för och emot ett sådant förslag, hemställer jag vördsamt, att Kam-
maren, för förberedande handläggning, behagade hänvisa ärendet till
sitt Tillfälliga Utskott.

Uppå härefter gjord proposition, beslöt Kammararen hänvisa detta
ärende för vidare utredning till Kammararens Tillfälliga Utskott.

Föredrogs ånyo Andra Kammararens den 29 sistlidne Februari och
2 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 95, med delgifvande af
Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 11,
i anledning af väckt motion om krigsundervisning i skolorna m. m.

Herr vice Talmannen: Då den fråga, som är föremål för
detta betänkande, från allmän synpunkt synes vara af vigt, föreslår
jag vördsamt, att äfven detta ärende måtte till Kammararens Tillfälliga
Utskott hänvisas.

Detta förslag bifölls.

Föredrogs ånyo Andra Kammararens den 29 sistlidne Februari
och 2 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 98, med delgifvande
af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o
12, angående väckt fråga om skyldighet för innehafvare af sådan
statens egendom å landet, för hvilken bevillning efter andra artikeln
ej erlägges, att utgifva tylnadsbidrag till folkskolelärares aföning
i förhållande till egendomens taxeringsvärde.

Herr vice Talmannen: Af enahanda anledning, som vid näst
föregående ärende anfördes, tillåter jag mig hemställa, att äfven
denna fråga må till Kammararens Tillfälliga Utskott hänvisas.

Proposition på bifall till denna hemställan gjordes och besva-
rades med ja.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 2 och 4 dennes
bordlagda memorial N:o 4, med förslag till ändringar i 11 och 12
§§ Regeringformen.

Friherre De Geer: Ehuru jag till alla delar gillar den princip,
som ligger till grund för Konstitutions-Utskottets betänkande, och
haft tillfälle att understödja samma fråga vid det tillfälle, då Kongl.
Maj:t till Riksdagen, äfvensom till Norges Storting, framlade sin
proposition om förslag till ny Föreningsakt, kan jag icke neka, att
hos mig tvekan uppstått, huruvida detta ärende, i den form, som

Utskottet nu föreslagit, låter behandla sig endast från svensk sida. Utskottet, och ännu mera reservanterne i Utskottet, hafva synnerligen omsorgsfullt lagt sig vinn om, att icke de hemliga förhandlingar, som vid sådana aftal eller förbund, hvarom här är fråga, kunna förekomma, må på obehörigt sätt komma den svenska representationen till del. Men något sådant stadgande som äfven gäller för Norge kan icke göras gällande i Sveriges grundlag, och då den norska grundlagen innehåller, att alla protokoll, som föras inför norska regeringen, skola delgifvas norska Storthinget, samt norska regeringens utlåtande enligt regeln måste inhemtas i alla de frågor angående afhandlingar och förbund med främmande makter, hvilka i sammansatt Statsråd behandlas, så skulle deraf uppstå den följd, att norska Storthinget finge del af dessa samma frågor, hvilka komme att svenska Riksdagen undanhållas. Det vore nemligen nödvändigt, att då norska regeringen skulle afgifva yttrande, den äfven måste få kännedom om de handlingar, på hvilka den skulle stödja sitt yttrande; och således skulle för dessa handlingar redogöras i norska regeringens protokoll. Detta utgör för mig anledning att icke tillstyrka bifall till Konstitutions-Utskottets förslag, utan anhåller jag att det samma måtte afslås.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition derå, att Utskottets förevarande förslag skulle antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag å samma förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Vid ånyo skedd föredragning af Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda memorial N:o 18, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens andra och tredje hufvudtitlar, godkände Kammaren de i 1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna föreslagna voteringspropositioner och lade 4:de punkten till handlingarne.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda utlåtande n:o 19, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

Efter ånyo skedd föredragning af Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda memorial:

N:o 20, rörande Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Stats-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga pro-

position angående beviljande af statsbidrag till genomförande af ny tomtreglering i Strengnas efter den staden under April månad 1871 öfvergångna brand; och

N:o 21, rörande Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Stats-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om ändring i betalningsvilkoren för ett åt Kukkola byamän beviljad odlingsslän;

godkände Kammaren de uti dessa memorial föreslagna vote-ringspropositioner.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda utlåtande N:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, som utan bidrag af allmänna medel utföras.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det föredragna betänkandet omfattar tvänne punkter: den ena om bifall till vissa förmåner till särskildt nämnda jernvägar, och den andra att Riksdagen skulle fatta ett allmänt beslut derom. "att jemväl andre enskilde personer eller bolag, hvilka undfätt eller kunna undfå Kongl. Maj:ts tillstånd att inom riket anlägga jernväg, må, om än de för sådant ändamål icke erhålla statsbidrag, likväl, der Kongl. Maj:t så pröfvat lämpligt, komma i åtnjutande af enahanda förmåner, som i föregående punkt sagda äro. De förmåner, hvarom här är fråga, äro, "att *dels* erhålla upplåtelse af den för jernvägsanläggningarne erforderliga, kronan tillhöriga jord, utan annan kostnad än att, hvad angår boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning dertför lemnas i enlighet med hvad nådiga förordningen den 14 April 1866 derom stadgar; *dels* ock för anläggningen kostnadsfritt begagna sådana å kronans egor belägna kalk- och stenbrott jemte grustäppter, som kunna vara disponibla". Den hemställen, som Kongl. Maj:t hittills gjort om medgifvande från Riksdagens sida af de ifrågavarande förmånerna till enskilda jernvägsbolag, har utgjort den enda underrättelse, som Riksdagen erhållit om dylika företag. Pröfningen af en sådan hemställen har också varit det enda, som lemnat Riksdagen tillfälle att i afseende på ett sådant företag uttala sina mer eller mindre stora sympatier. Om det nu i mom. b framställda förslaget bifalles, så har Riksdagen alldeles skiljt sig från både rättigheten och möjligheten att i afseende å enskilda jernvägsföretag hafva något att säga. Mig vill det likväl synas, att då en Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen erfordras och Riksdagens bifall afvaktas, när det till exempel är fråga om en icke större jordafsöndring än upplåtande från ett boställe eller annan kronans mark af plats för ett skolhus, så torde det också vara i sin ordning, att frågor om beviljande till enskilda jernvägsanläggningar af sådana förmåner och friheter, som dem, hvarom här är fråga, fortfarande underställas Riksdagens pröfning. Det skulle möjligen kunna komma i fråga, att jernvägar komma

att byggas öfver sådan kronan tillhörig jord, som för kronan sjelf kan vara af rätt betydligt värde, och detta blott derföre, att den enskilda spekulationen behagade att deraf sätta sig i besittning med besparande af den mark, som spekulanterne sjelfve egde. Jag anser för min del, att, då Riksdagen sammanträder hvarje år, någon stor skada icke kan ske hvarken för utveckling af jernvägsnätet eller för landet i allmänhet, om denna punkt (b) ur förslaget utgår, och att det således fortfarande, såsom hittills, bör erfordras Riksdagens bifall för medgifvandet af de ifrågasatta friheterna. Detta synes mig så mycket tjenligare, som, i händelse jag hade rättighet att nu uttala mig rörande frågan i sin helhet, jag snarare skulle vilja gå i en alldeles motsatt riktning eller att förbehålla Riksdagen att hafva sitt ord med äfven i fråga om åt hvilka upplåtelse till dylika anläggningar skall medgifvas. Ingen skillnad göres nemligen enligt förslaget emellan svensk och utländing: båda kunna lika väl få en sådan rättighet sig medgifven. Men det torde medgifvas att det icke under alla förhållanden kan vara önskvärdt, att sådana anläggningar äfven åt de sistnämnde upplåtas.

Jag anhåller derföre om afslag å den i Kongl. Maj:ts proposition under punkten b gjorda framställning.

Friherre Sprengtporten: Naturligtvis är omdömet i denna fråga beroende deraf, huruvida man anser det för framtiden vara rätt, att Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts disposition ett eller annat tiotal af millioner, för att efter Kongl. Maj:ts pröfning utdelas till jernvägsanläggningar, eller om man anser, såsom det är brukligt i England, hvilket land nyss nämndes under diskussionen, att icke någon jernväg får anläggas, utan att tillstånd meddelats genom en parlamentsakt. För min del tror jag att det vore nyttigt om så skedde, och jag tror äfven att förhållandena i afseende på de jernvägar som tillkommit på sednare tiden stundom varit sådana, att det så väl för regeringen sjelf som för sjelfva saken kunnat vara ganska önskansvärdt, om frågorna noggrannare pröfvats af Riksdagen, innan de kommit till afgörande.

Det är derföre jag instämmer med Grefve Mörner och tycker att man bör hålla sig strängt vid grundlagens ord.

Friherre Funck: Det synes mig som om Kongl. Maj:ts, af Utskottet tillstyrkta förslag i det hela icke är af så stor betydelse, att man icke utan våda kan till detsamma lemna sitt bifall. Vid sednaste riksmöte anslog Riksdagen 10 millioner till Kongl. Maj:ts disposition såsom lånebidrag till sådana enskilda bolag, som voro sinnade att bygga jernvägar, och Riksdagen medgaf då i sammanhang dermed att Kongl. Maj:t egde bevilja sådana bolag den rättighet, som här är ifrågasatt. Nu har Kongl. Maj:t begärt att sådana bolag, som icke erhålla statsbidrag, äfven måtte kunna erhålla en sådan rätt. Då man öfverlemnat till Kongl. Maj:t att bevilja en sådan förmån i ena fallet, synes det mig att med lika mycket, om icke bättre skäl ett bolag som icke kommer i åtnjutande af lånebidrag borde erhålla denna rätt. I sig sjelft är det icke någon stor sak det gäller, då den

kronans mark, som här är i fråga, utgöres af stenbrott, grustäppter och dylikt. Vid ett och annat föregående tillfälle, som jag påminner mig, har Riksdagen alltid medgifvit sådana förmaner, och rättigheten att pröfva denna obetydliga omständighet har väl icke någon stor betydelse. Jernvägskomitén har ock i sitt betänkande tillstyrkt att denna rätt måtte tilldelas ifrågavarande bolag. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Wærn: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på att det icke är möjligt för något bolag, vare sig svenskt eller utländskt, att få rättighet att anlägga jernväg utan att Konungens Befallningshafvande samt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen blifvit öfver ärendet hörda; och man får väl icke antaga, att dessa auktoriteter skulle tillstyrka oktroj för en jernväg, hvars anläggande icke vore för landet lämpligt, eller att Kongl. Maj:t icke skulle iakttaga rikets väl genom att åt ett dylikt företag bevilja oktroj. Jag måste således instämma med den siste talaren i hans yrkande att Kongl. Maj:t måtte tillerkännas rätt att, efter det ärendet blifvit i hittills följd ordning pröfvadt, åt dylika företag, hvilka såsom nyttiga anses, medgifva en kostnadsfri upplåtelse af kronans mark. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det hufvudsakliga skäl. hvarför chefen för Finans-departementet yrkade bifall till den föreslagna punkten, var, att dels Konungens Befallningshafvande och dels Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen skulle höras innan Kongl. Maj:t lmnade bifall till en jernvägsanläggning. Att detta är praxis vill jag icke bestrida, men någon föreskrift derom finnes icke meddelad. Huru det med afseende häruppå förhöll sig till exempel med den af Kongl. Maj:t sednast sanktionerade så kallade stora bergslagsbanan, har jag mig icke med visshet bekant; jag har endast någon anledning tro, att åtminstone icke alla de Konungens Befallningshafvande genom hvilkas län denna bana skall sträcka sig, meddelat yttrande rörande densamma; och huruvida sådant skett af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen känner jag icke. Detta är emellertid något som både kan göras och underlåtas. Men äfven om en dylik pröfning försiggått om lämpligheten af en ifrågasatt väganläggning, förringar detta icke vigten deraf, att Riksdagen får tillfälle att äfven hafva sitt ord med.

Den talare, som närmast före mig yttrade sig för bifall till den nådiga propositionen, hemtade stöd för denna sin åsigt af den omständighet, att sista lagtima Riksdag ställt en betydlig summa till Kongl. Maj:ts disposition för att understödja enskilda jernvägsbolag och i sammanhang dermed medgifvit en sådan upplåtelse af kronans mark m. m. som nu är i fråga. Denna omständighet är icke bindande för mig, som vid förra riksdagen i temligen allvarsamma ordalag reserverade mig mot det omnämnda beslutet, och förvånar det mig så mycket mera att den ärade talaren i denna omständighet funnit ett skäl till bifall, som väl torde böra förutsättas att de, som bidrogo till beslutet, trodde att den summa, som då ställdes till Kongl. Maj:ts disposition, skulle användas till understöd åt sådana jernvägar som man då

kände till vara i fråga att anläggas, men icke att, såsom nu skett, brorslotten skulle tillfalla en jernvägsanläggning, om hvilken man icke då hade den minsta kännedom. Jag tycker att erfarenheten just talar för att den nu ifrågasatta rättigheten åtminstone tills vidare bibehålles för Riksdagen.

Herr Ekman, Carl: Den föregående talaren har stödt sitt yrkande om afslag egentligen derpå, att då upplåtelsen för t. ex. ett skolhus af kronans mark icke kan ske, utan att Riksdagen deröfver höres, borde äfven, i sådana fall som här äro i fråga, Riksdagens mening inhemtas, och han förmodade att då vi hafva riksdag hvarje år skulle den tidsutdrägt, som föranleddes af att Riksdagen skulle höras vid hvarje särskildt tillfälle, icke blifva af någon betydighet. Jag tror för min del icke att man derföre att det tillgår så med skolhusen, som han omnämnde, och hvilket är något, som jag tror utan någon olägenhet skulle kunna ändras så, att Kongl. Maj:ts egde för sådant ändamål af kronans mark upplåta erforderligt utrymme, kan hafva skäl att deraf hemta en anledning att icke låta sådana jernvägsbolag, som icke erhålla bidrag af staten, en gång för alla erhålla denna fördel. Det är väl dessutom icke samma förhållande med ett skolhus som med en jernvägsanläggning. Om det förra anlägges ett år förr eller sednare kan det icke vara af så stor betydelse, men för ett jernvägsbolag kan det vara af vigt att genast vid dess första bildande få veta, hvilka fördelar det kan påräkna. Man måste väl erkänna att den upplåtelse af kronan tillhörig mark, hvarom här är iråga, icke är af den betydelse, att icke landet kan anse sig vara ersatt deraf, att ett bolag, utan bidrag af staten, anlägger en jernväg, ty det må vara att den anlägges af svenskt eller utländskt bolag, tillskyndas staten af en sådan jernvägsanläggning en så stor fördel, att ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende kan vara berättigadt.

Då här har blifvit fråga om, huru bolagen skulle vara beskafade, om de skulle vara svenska eller utländska, synes det, som om den ärade talaren ville förbehålla Riksdagen rätt att i sista hand bestämman om utländska bolag skulle få bygga jernväg eller icke. Men af den stora betydelse är — det kan jag försäkra honom — icke en sådan upplåtelse, så att om ett utländskt bolag skulle vilja anlägga en jernväg, denna nog kom till stånd, äfven om dessa fördelar skulle vägras.

Jag tror icke att det finnes något giltigt skäl för afslag och jag får derföre yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Brun: Jemte det jag fullkomligt instämmer med Herr Ekman, vill jag fästa uppmärksamheten på den omständighet, att vi just i frågorna om jernvägsanläggningar hafva en tillräcklig erfarenhet, att genom enskilda intressen ganska mycken vigilans uppkommit i de särskilda orterna, och att åtskilliga ojemnheter i Riksdagens beslut egt rum, derföre att representanterne icke kända till behofven inom de orter, der jernvägar varit ifrågasatta. Jag finner det vara mera betryggande att i så allmännyttiga mål, som de före-

varande, till Kongl. Maj:t öfverlemna att ytterst afgöra frågan, sedan Kongl. Maj:t deröfver inhemtat läns-styrelsernas samt Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens utlåtanden. På denna väg kan man hoppas att få likformiga och rättvisa beslut, hvaremot jag icke tror att Riksdagen skulle kunna meddela sådana. Det är för öfrigt icke blott i fråga om jernvägsanläggningar, som Riksdagens beslut äro hvarandra betydligt olika den ena gången mot den andra. Så har det hänt i fråga om understöd för landets modernäring, jordbruket, och vi hafva snart ett ärende, som förekommer till gemensam votering och som visar, att Riksdagen i samma slags frågor fattar än ett än ett annat beslut.

För att undanröjda detta och för att erhålla likformighet och rättvisa i besluten angående så viktiga ärenden som kommunikationerna, hemställer jag om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: I Regeringsformens 77 § förekommer följande stadgande: "Kungsgårdar och kungsladugårdar med dertill lydande hemman och lägenheter, kronoskogar, parker och djurgårdar, krono- och stallängar samt laxfisken och andra kronans fisken samt kronans öfriga lägenheter, må Konungen icke utan Riksdagens samtycke genom försäljning, förpantning eller gifva, eller på något annat sätt, kronan afhända".

Efter mitt förmenande är det nu fråga om att genom bifall till det gjorda förslaget stadga ett undantag från 77 § Regeringsformen, och jag tror icke för min del att det kan vara rätt att på detta sätt kringgå grundlagen genom att vilja på förhand medgifva en allmän och obegränsad upplåtelse af kronans mark. Den siste talaren ansåg en särdeles stor säkerhet ligga i de auktoritetens yttranden som uttalade sig i frågan innan Kongl. Maj:t meddelade sitt beslut, men jag får i Herrarnes minne återkalla utgången af frågan om kanal- och jernvägsanläggningarna från Gellivara. Uppgörelsen härom och upplåtelsen åt det engelska bolaget handlades med den skyndsamt att, efter hvad jag vill erinra mig, posten icke fick begagnas, utan korrespondensen skedde genom telegraf; men oaktadt således icke någon tid gick för bolaget förlorad, torde det vara Herrarne bekant hvad ända företaget fick. Det var lyckligt att det var till ett engelskt bolag som koncessionen lemnades. Om den erhållits af t. ex. en Stroussberg i hans välmaktsdagar, hade kanske betänkliga förvecklingar kunnat uppstå.

Jag tror att nödig försigtighet bjuder att förbehålla Riksdagen den rätt, som, efter mitt förmenande, grundlagen åt densamma tillförsäkrat. Jag fortsätter mitt yrkande om afslag.

Friherre Raab, Adam: Jag ber vördsamt att få återföra i Herrarnes minne att det förut på detta rum förts en allvarsam diskussion i en likartad fråga, nemligen om Frövi—Ludvika-banan, huruvida Riksdagen för sin del borde eller icke borde medgifva åt ett utländskt bolag likartade förmåner med de ifrågavarande. Jag ber äfven att få erinra om, att sedan Riksdagen beslutat att medgifva den då begärda koncession, inträffade att i England utbjödes

dessa aktier, med föregifvande, att Konung och Riksdag sanktionerat banan. Genom en sådan koncession ikläder Riksdagen sig skenet af en ansvarighet, som jag tror icke kan blifva nyttigt i längden, isynnerhet då man är en liten stat och får att göra med undersåter från mäktiga stater. Vi känna från Rumänien huru de mäktige förstått att göra sina intressen gällande. Förhållandet med Oscarshamnsbanan har visat oss att det icke är nyttigt att utländska bolag bygga i vårt land; och jag vill således icke gifva dem a priori anledning att utbasunera att Riksdagen garanterat deras företag. På denna grund instämmer jag med Grefve C. G. Mörner om afslag å mom. b.

Friherre Funck: Den talare som först hade ordet, har i sitt andra yttrande anmärkt, att ett sådant medgifvande, som nu är ifrågasatt, skulle vara stridande mot Regeringsformen. Jag vill i sådant fall endast erinra derom, att ett sådant medgifvande gafs redan i föl i sammanhang med beviljandet af de tio millioner riksdaler, som ställdes till Kongl. Maj:ts disposition. Jag tror således att här endast är fråga om en utsträckning af denna rätt. Lika med den högt ärade talaren sökte jag förliden riksdag med vida ringare krafter, men med lika god vilja, att motsätta mig det beslut, som då fattades, öfverlemnadt till Kongl. Maj:t att göra fördelningen af de anslag, som beviljades; men det blef emellertid Riksdagens beslut. Jag beklagar denna utgång, men är tvungen att underkasta mig beslutet. Jag måste äfven, i likhet med den ärade talaren, beklaga det sätt, hvarpå fördelningen gjordes, men måste äfven i detta fall vara tålig och låta mig nöja och är för öfrigt i allmänhet icke fallen för att tala om hvad som skett och icke kan ändras.

Nu är det icke fråga om annat än att sådana jernvägar, som icke komma i åtnjutande af statsbidrag, skola erhålla samma fördel som de, hvilka erhållit sådant bidrag, hvilket jag icke kan finna vara annat än fullkomligt rättvist. Jag tror att, då Riksdagen till Kongl. Maj:t öfverlemnadt sin rätt att bestämma hvilka banor skola få statsanslag, vi lika väl kunna öfverlemna denna rätt, som ännu är oss öfrigt, och hvilken jag finner vara af ganska ringa betydelse.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag förenar mig med Grefve C. G. Mörner och yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr von Koch: Jag måste bekänna att, när denna debatt öppnades af Grefve Mörner, jag icke egnat ifrågavarande betänkande den uppmärksamhet det förtjenat, men sedan jag närmare granskat detsamma, finner jag att Riksdagen skulle, genom att bifalla punkten b, för all framtid öfverlemna till Kongl. Maj:t att disponera öfver jord, angående hvilken det efter 77 § Regeringsformen tillkommer Riksdagen att gemensamt med Kongl. Maj:t förfoga; och jag tror att detta icke skulle vara fullt lagligt. Jag anser väl att Riksdagen kan för ett särskildt fall till Kongl. Maj:t öfverlemna denna sin rätt; men att öfverlemna en del af en rätt, som finnes tillförsäk-

rad begge statsmakterna, till den ena af dessa för all framtid, finner jag vara högst betänkligt.

Jag kan således icke för närvarande, om jag icke får höra bättre skäl, än de som hittills blifvit förebragta, bifalla betänkandet, utan i det skick saken för närvarande befinner sig förenar jag mig med Grefve C. G. Mörner om afslag å punkten b.

Grefve Mörner, Axel: Punkten b i Stats-Utskottets föreslagna utlåtande synes mig vara behäftad med det fel, att det deri föreslagna medgifvandet, enligt hvilket Kongl. Maj:t egde att till enskilda personer eller bolag, hvilka undfått eller kunde undfå Kongl. Maj:ts tillstånd att inom riket anlägga jernväg, men icke erhöles statsbidrag för sådant ändamål, kostnadsfritt upplåta kronans mark med mera, icke begränsats till någon viss tid. Men detta innebär ju ett faktiskt upphäfvande, eller åtminstone ett kringgående af stadgandet i 77 § Regeringsformen; och att på så sätt åstadkomma en grundlagsförändring tror jag icke kan vara riktigt.

Mot förslaget i och för sig har jag icke något att anmärka, men anser det vara nödvändigt att deri införa en begränsning, hvarigenom tiden för medgifvandet inskränktes till slutet af innevarande år. Jag skulle därför vilja föreslå, att Kammaren bifölle punkten med den förändring, att åt densamma gäfves följande lydelse: "medgifva, att jemväl andra enskilda personer eller bolag, hvilka undfått eller *före slutet af innevarande år kunna undfå*" etc. Efter förloppet af denna tid, kunde sedermera medgifvandet ytterligare utsträckas, om skäl dertill förekomme. Jag tror ock, att detta stode i full öfverensstämmelse med det beslut, som vid förra Riksdagen fattades i afseende å anslaget af 10 millioner, ty det medgifvande, som då lemnades Kongl. Maj:t, var en följd deraf, att anslagets användning var inskränkt till viss tidrymd.

Herr Caspersson: Mig synes, att denna fråga är af mycket mindre vikt, än man här velat tillerkänna densamma. I allmänhet torde det vara på ganska få ställen som jernvägsanläggningar komma att beröra mark, som kronan själf disponerar, och då expropriationslagen ålägger enskild man att emot lösen afträda mark, hvars användning för allmän anläggning Konungen pröfvar nödig, torde det vara uppenbart, att om för en jernvägs anläggning befunnos tjenligt att gifva den sträckning öfver kronans mark, jernvägens riktning icke kommer att förändras på den grund att kronan eger marken, utan att kronan icke mindre än enskild person läser neka att afstå marken mot eller utan lösen. Frågan är således hufvudsakligen en formfråga och angår i sak endast den obetydliga lösen, som kan komma i fråga för afträdande af mark.

För min del tillstyrker jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rydin: Till en del är jag förekommen af den siste värde talaren. Jag vill emellertid särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att då genom expropriationslagen blifvit bestämdt att, under vissa förutsättningar, jord som tillhör kronan skall afstås mot ersättning

för kommunikationer, bör hinder icke finnas för Riksdagen att genom en annan lag bestämma i fråga om upplåtelse af kronans jord utan ersättning för samma ändamål. Således tror jag icke, att stadgandet i 77 § Regeringsformen om Riksdagens samtycke till afhäandande af kronans fastigheter innebär, att Riksdagen ovilkorligen i hvarje särskildt förekommande fall behöfver gifva sitt bifall tillkänna, utan att Riksdagen må kunna genom en lag bestämma de villkor, under hvilka Konungen kan upplåta jorden för ett speciellt bestämdt ändamål. Såsom ett analogt stöd för denna åsigt, att Riksdagen genom en lag nu uttrycker sitt beslut öfver frågor af enahanda natur, vill jag åberopa en annan § i grundlagen, der det också talas om huru Riksdagen beslutar, nemligen 111 § Regeringsformen. Den stadgar: "Riksdagens fullmäktige och revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, *utan efter Riksdagens beslut.*" Emellertid har genom en särskild lag blifvit bestämdt när ansvaret skall komma i fråga, och Riksdagen beslutar icke derom i hvarje särskildt fall. Jag tror således, att i förevarande fråga grundlagen är fullt tillgodosedd, och att ur den synpunkten hinder icke förefinnes för bifall till Utskottets hemställan.

Återstår att tillse lämpligheten af förslaget. I detta hänseende vill jag endast påpeka, att då förmånen skulle tillgodokomma enskilda personer och bolag, som för jernvägsanläggning behöfde kronans mark, men icke hugnats med statsbidrag för anläggningen, så kan man icke anse, att Riksdagens rätt blefve på något sätt för nära trädd derigenom att pröfningen uppdroges åt Kongl. Maj:t, då Riksdagen vid många tillfällen uttalat lifliga sympatier för jernvägars anläggande, och särskildt att de skulle åstadkommas af den enskilda företagsamheten. Ville man, att Riksdagen i hvarje fall skall företaga en pröfning, kunna lätt nog de enskilda intressena söka att komma med i spelet. Men till undvikande häraf torde tjenligast vara att åt Kongl. Maj:t öfverlåta bestämmanderätten.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Bergström: De betänkligheter, som i denna Kammare uppstått emot bifall till Kongl. Maj:ts proposition, förtjena allt afseende, då desamma utgått från aktning för grundlagen och dess bud. För min del tror jag dock icke att grundlagen skulle blifva öfverträdd genom det ifrågasatta beslutet. Såsom af Kongl. Maj:ts proposition finnes, är det just Riksdagens eget beslut vid sista riksmöte som gifvit anledning till denna proposition. Kunde Riksdagen då, utan att träda grundlagen för när, uppdraga åt Kongl. Maj:t att medgifva de jernvägsbolag, som erhöle understöd af anslaget af 10 millioner, kostnadsfri upplåtelse af kronans mark, så synes mig Riksdagen äfven nu kunna lemna ett sådant uppdrag med afseende å de jernvägsbolag, som icke komma i åtnjutande af anslaget. Om Kongl. Maj:t ansett det vara af vigt att bevara denna rätt att medgifva kostnadsfri upplåtelse af kronans jord, så hade Kongl. Maj:t endast behöft af de anslagna 10 millionerna reservera en del för att deraf tilldela försträckning åt de bolag, som fram-

deles sökte koncessioner. Kongl. Maj:t hade då varit i sin goda rätt, att åt hvarje bolag, som erhållit någon, om än så ringa, del af anslaget, jemväl förinna kostnadsfri upplåtelse af kronans mark. Frågor om sådan upplåtelse förekomma ofta mellan riksdagarne och tariffva ganska skyndsamt handläggning. Härtill kommer, att gällande expropriationslag är otydlig i så måtto, att den väl säger att, med Konungens tillstånd, expropriation får ske från enskilda personer och korporationer, men deremot icke omnämner expropriation från kronan. Huruvida derföre sådan kan ega rum, är omtvistadt, och äfven af denna anledning vore det af vigt att Kongl. Maj:t finge rätt att medgifva upplåtelse. Då nu i allmänhet den mark, hvars upplåtande kunde komma i fråga, är af så ringa värde, att man knappast kunde fordra någon betalning derför, bör någon egentlig tvekan att bifalla förslaget icke uppstå. Finner emellertid Kammaren, att medgifvandet bör begränsas till viss tid, skall jag icke sätta mig deremot.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den talare från Norrland, som nyss yttrade sig, sökte från en förment analogi mellan expropriationslagen och de för Riksdagens fullmäktige och revisorer utfärdade ansvarighetslagar och instruktion leda sig till lagligheten af ifrågakvarande förslag. Jag tror, att hvar och en, som följt hans argumentation, skall finna, att den innehöll mera fyndighet än bevisning. Den af honom åberopade 111 § Regeringsformen stadgar, att "Riksdagens fullmäktige och revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut." Ingen annan än Riksdagen kan således ställa dem till ansvar, och dertill fordras verkligen ett af Riksdagen för hvarje särskildt fall fattadt beslut. Den värde talaren har följaktligen icke denna gång riktigt läst till punkt. Expropriationslagen är tillkommen i den ordning, som för civillag är föreskrifven, och reglerar förhållanden emellan enskilda och det allmänna; den kan ändras, utan att detta på något sätt ingriper i grundlagen, och den har således icke något att göra med nu förevarande fråga.

En talare yrkade bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den förändring, att medgifvandet skulle afse enskilda personer eller bolag, hvilka *undfått* eller *före slutet af innerarande* år kunna undfå Kongl. Maj:ts tillstånd till jernvägsanläggning, utan åtnjutande af statsbidrag. För närvarande har, mig veterligt, icke någon enskild person eller något bolag, som erhållit nådig tillåtelse till jernvägsanläggningar på egen bekostnad, fått sig af Kongl. Maj:t tillförsäkrade de förmåner och friheter, hvarom nu är fråga, och då sådant skulle skett utanför grundlagen, hade en dylik åtgärd säkerligen icke undgått vårt vaksamma Konstitutions-Utskotts uppmärksamhet.

Chefen för Civil-departementet yttrade, att det hemtats anledning till Kongl. Maj:ts framställning från Riksdagens beslut med afseende å anslaget af 10 millioner. Detta beslut hade sin egen gräns, då det icke kunde sträckas längre, än dessa millioner funnes att disponera, och om man än uttänjde dem, skulle väl en gång enkans oljekruka blifva tom. Sålunda fanns verkligen en gräns stadgad, och

för ofrigt är det något helt annat att, i sammanhang med beviljandet af ett anslag, bestämma de vilkor, som skola tjena till grund för dess utanordnande, än att för all framtid afhända representationen en densamma i grundlagen förvarad rättighet. Men utom det att, enligt Kongl. Maj:ts proposition, Riksdagen icke blott för detta och nästa år, utan för all framtid skulle afstå från sin pröfningsrätt, förekommer det egendomliga förhållande, att detta afstående skulle afse allenast de jernvägsföretag, som icke komma i åtnjutande af statsunderstöd, då deremot det skulle bero på Riksdagen att för hvarje gång bestämma, huruvida den ifrågakomna förmånen skulle medgifvas de jernvägsföretag, för hvilka statsbidrag lemnades. De enskilda personer och bolag, som efter egen spekulation anlade jernvägar, skulle vara försäkrade om att kunna erhålla denna förmån, utan representationens hörande, men för ett företag, som understöddes af statsmedel, erfordrades Riksdagens medgifvande. Sådant blefve resultatet af bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Huru jag vänder på denna fråga, förefaller det mig, att vi genom bifall till förslaget skulle kunna komma i förhållanden, hvilka icke synas så alldeles önskvärda.

Det anmärktes af en talare, att om det föreslagna medgifvandet afsloges och Riksdagen bibehölle sin pröfningsrätt, skulle de enskilda personer eller bolag, som med hvarandra täflade om att anlägga jernvägar, få tillfälle att vid Riksdagen motarbeta hvarandra. Här för lämpar sig emellertid Kongl. Maj:ts proposition lika väl, endast att täflingsbanan förlades utanför Riksdagen, och det är ganska möjligt, att det blefve ett kapplöpande efter koncessioner, som sedan kunde med större eller mindre fördel säljas. Det är icke så särdeles längesedan vi sett prof på något dylikt.

Jag vidblifver mitt yrkande om afslag.

Grefve Mörner, Axel: I betraktande deraf, att enskilda personer eller bolag, som möjligen kunna vara hugade att anlägga jernvägar inom landet, onekligen behöfva lång förberedelse, innan de kunna till Kongl. Maj:t inkomma med sina ansökningar, äfvensom med hänseende dertill, att nu pågående riksdag egentligen har att reglera inkomst- och utgiftsstaten för året 1873, torde det måhända vara lämpligast om man på det sätt begränsade medgifvandet, att det komme att afse jemväl nästkommande år; och tager jag mig därför friheten att, med ändring uti det af mig först framställda förslaget, bemöja, att Kammarerna behagade bifalla punkten b med följande lydelse: "medgifva, att jemväl andra enskilda personer eller bolag, hvilka undfått eller före slutet af år 1873 kunna undfå Kongl. Maj:ts tillstånd att" etc.

Herr Rydin: Jag skulle icke hafva begärt ordet för andra gången, om jag icke ansett mig böra bemöta den anmärkning, som emot mig af Herr Grefve Mörner blifvit gjord, att jag icke skulle hafva "läst till punkt" då jag, i fråga om Riksdagens rätt att i form af en lag uttrycka sitt beslut i stället för att för hvarje gång frågan förekommer fatta särskildt beslut, åberopade ansvarslagen för Riks-

dagens fullmäktige. I 2 § af ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i Banken, heter det, att om fullmäktige beträdas att, af försummelse eller egennytta, hafva underlåtit, överskridit eller afvikit från meddelade föreskrifter, må målet genast hos Riksdagens Justitieombudsman anmålås, hvilken det åligger att detsamma skyndsamt hos Kongl. Svea hofrätt åklaga. Således har Riksdagen genom lag beslutat att annan än Riksdagen eger besluta om åtals anställande.

Beträffande själva saken, vill jag blott bemöta den af samme talare gjorda anmärkning, att de bolag, som erhöle statsbidrag, skulle i viss mån komma i sämre tillstånd, än de, som icke åtnjuta sådant bidrag. Då vilkoren för dessa bolags rätt skall af Riksdagen prövas, bör hela frågan af Riksdagen behandlas. Att deras rätt är och skulle blifva lika med den ifrågavarande, som af Konungen utan Riksdagens samtycke oktrojeras, visar sig ju deraf att, då sista Riksdagen åt Konungen öfverlät att sjelf bestämma de enskilda jernvägsföretag som få statsunderstöd, äfven bestämdes att Kongl. Maj:t egde medgifva kostnadsfri upplåtelse af kronans mark.

Herr von Koch: Ehuru jag fortfarande är af den tanke, att man icke emot 77 § Regeringsformen kan bifalla förevarande förslag, anser jag mig dock, då åtskillige ledamöter, för hvilkas öfvertygelse jag måste hysa lika stor aktning som för min egen, äro af en motsatt åsigt, böra hemställa, huruvida icke Kammaren, på det man måtte få bättre tillfälle att öfverväga om det verkligen är fara för ett grundlagsbrott eller ej, skulle vilja medgifva en återremiss af mom. b.

Herr Ekman, Carl: Jag ber om tillgift för det jag ännu en gång begärt ordet, men med anledning af ett här fäldt yttrande anser jag mig böra upplysa, att det är åtminstone fyra särskilda bolag, som erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att inom riket anlägga jernväg, utan att desamma kommit i åtnjutande af understöd med statsmedel. För dessa bolag vore det af vigt att genom Riksdagens beslut nu få veta hvad de i förevarande hänseende hafva att vänta. Då emellertid betänkligheter blifvit yttrade med afseende å Stats-Utskottets förslag. frånträder jag mitt förra yrkande om bifall till detsamma och biträder i stället Grefve Axel Mörners hemställan, hvarigenom medgifvandet skulle begränsas till slutet af nästkommande år.

Herr von Gegerfelt: Jag får erkänna, att när jag först läste betänkandet, fann jag frågan så enkel, att jag deråt icke egnade någon särskild uppmärksamhet och jag ansåg klart att betänkandet skulle bifallas. Under diskussionen har emellertid från konstitutionel synpunkt betänkligheter blifvit framhållna, hvilka jag icke kan undgå att dela. Då nu Stats-Utskottet icke synes hafva betraktat frågan från denna synpunkt och Kammaren icke torde böra på stående fot antaga Grefve Axel Mörners redaktionsförslag, ehuru omförmälda betänkligheter synas derigenom häfda, hemställer jag, huruvida icke lämpligast vore, att punkten blefve till Utskottet återremitterad.

Friherre Funck: Äfven jag biträder yrkandet om återremiss, hufvudsakligen af det skäl, att om denna Kammare antog det af Grefve Axel Mörner framställda förslag, men deremot Utskottets hemställan bifölles af Andra Kammaren, befarar jag att frågan kunde komma att förfalla, hvilket icke torde vara önskvärdt. Om derföre Kammaren icke skulle vilja bifalla Utskottets hemställan, hvilket jag för min del dock helst såge, tror jag, att i frågans nuvarande stadium, en återremiss skulle vara det enda lämpliga.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, hvad beträffade mom. a uti Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, endast bifall till Stats-Utskottets i afseende derå gjorda hemställan blifvit yrkadt; hvarefter proposition på bifall till Utlåtandet i denna del framställdes och med ja besvarades.

Sedermera förmälde Herr Grefven och Talmannen, att, hvad åter angick Utskottets hemställan rörande mom. b i den Kongl. propositionen, följande yrkanden blifvit gjorda, nemligen: 1:o att Utskottets hemställan jemväl i denna del måtte bifallas; 2:o af Grefve Mörner, Axel, att Kammaren skulle bifalla momentet med den förändring, att efter orden: *hvilka undfått eller* infördes orden: *före slutet af år 1873*; 3:o att utlåtandet i denna del måtte återförvisas; samt 4:o att detsamma skulle afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan i den förevarande delen, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på antagande af Grefve Mörners förslag, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och vidare proposition på återremiss af utlåtandet, för så vidt det rörde mom. b i den Kongl. propositionen, hvarvid svarades många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 23, i anledning af väckt motion om anvisande af anslag till bestridande af kostnaderna för undersökningar rörande tillämnad jernväg från Torpshammar genom Hällesjö med flera socknar i Jemtland; och

N:o 24, i anledning af Riksdagens år 1871 församlade revisorerers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda memorial N:o 25, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående statsverkets spanmålsrörelse, undsättningsfonden och f. d. magasinsfonden.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 2 och 4 dennes bordlagda utlåtande N:o 26, i anledning af väckt motion angående restitution till Landtbrukaren P. A. Sandstedt af tillverkningsafgift för bränvin.

Justerades 2 protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen